

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Jan Trnka

**Německo-čínský státoprávní dialog:
Kvantitativní analýza projektové náplně,
2000-2010**

Bakalářská práce

Praha 2011

Autor práce: **Jan Trnka**

Vedoucí práce: **PhDr. Tomáš Nigrin Ph.D.**

Rok obhajoby: LS 2010/2011

Bibliografický záznam

Jan Trnka, „Německo-čínský státoprávní dialog: Kvantitativní analýza projektové náplně, 2000-2010“ (bakalářská práce, Univerzita Karlova, 2011): 57 s.

Abstrakt

Německo-čínský státoprávní dialog (Deutsch-Chinesischer Rechtsstaatsdialog) tvoří od roku 2000 jednu z hlavních os německo-čínských vztahů. Třebaže se pozornost upírá zejména na každoroční oficiální konference, jeho podstatu tvoří německé a čínské vládní i nevládní instituce (ministerstva, univerzity, nadace, profesní a hospodářská sdružení) organizující desítky praktických projektů (právní poradenství, semináře, publikace a překlady, studijní programy aj.), jež se liší v profilu svých účastníků, formách i tématech. Cílem práce je poskytnout dílčí odpovědi na otázku, zda základní charakteristiky projektů odpovídají počátečním lidskoprávním cílům státoprávního dialogu.

V normativní části proto práce zkoumá obecné motivy ke vzniku státoprávního dialogu a jeho počáteční podmínky. Následný podrobný popis základních kvantitativních charakteristik s korelačními analýzami zapojených organizací a projektů (formy, témata, účastníci) pak prvotní cíle konfrontuje. Práce dochází k závěru, že současná projektová náplň je sice relevantní vůči státoprávní tematice, avšak v naprosté většině případů se nezabývá explicitními cíli dialogu stanovenými na jeho počátku (např. ochrana etnických a náboženských menšin). Kvantitativní analýza, s použitím přejatého konceptu *Policy Transfer*, poukazuje na výrazné rozštěpení spolupráce do nejméně dvou proudů obecně tematizovaných, akademických a veřejných, a do konkrétních, avšak zcela exkluzivních, projektů. Prakticky práce usiluje o usnadnění budoucího kvalitativního výzkumu jednotlivých skupin projektů.

Abstract

During the last 10 years, the German-Chinese Rule of Law Dialogue (Deutsch-Chinesischer Rechtsstaatsdialog) has developed into one of the most significant axes of Sino-German relations. Although the attention is paid to its yearly official symposia, its core has been formed by various state actors, academic institutions and NGOs that have administrated its long-term projects (such as consulting service in various fields of rule of law, but also research in international law, translation of both sides' legislation, joint curricula etc.). Naturally, these partial projects differ significantly in its thematic scope, profile of attendees and also in its formats. Therefore, the thesis is focused on providing at least partial answers to most pressing issues, the dialogue faces today which is the thematic relevance and measurable achievements of its primary objectives.

Firstly, the analysis focuses on broader historical, political and practical motives for the establishment of the rule of law dialogue. Its normative part focuses on political discourse over the main aims of the future mechanism. The second quantitative chapter provides detailed description of the basic variables. Following correlation analysis provides more in depth look into relations between the different natures of specific projects. Applying the *Policy Transfer* Framework for structuring the research, the thesis lays down the observation that the Dialogue has been split between vague or general academic and civil projects on one side, and sophisticated and technical, yet opaque, consulting on the other. The analysis may serve for better understanding the rule of law projects in order to foster its further (namely qualitative) research.

Klíčová slova

Německo, Čína, zahraniční politika, státoprávnost, vláda práva, právní reforma, korelace, civilní diplomacie, rozvojová spolupráce.

Keywords

Germany , China, Policy Transfer, Rule of Law, Second Track Diplomacy, Correlation Analysis, Human Rights, Development.

Rozsah práce: 64 286 znaků (včetně mezer, bez poznámek pod čarou).

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 20. 5. 2011

Jan Trnka

Poděkování

Chtěl bych poděkovat vedoucímu své práce, doktoru Tomáši Nigrinovi, za podnětné připomínky a doktoru Vladimíru Handlovi za pomoc s konceptuálním usazením práce.

**INSTITUT MEZINÁRODNÍCH STUDIÍ
PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE**

Jméno:

Jan Trnka

E-mail:

jan.trnka@gmx.com

Semestr:

LS 2010

Akademický rok:

2009/2010

Název práce:

Německo-čínský státoprávní dialog: Kvantitativní analýza projektové náplně, 2000-2010

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok):

LS2011 (2010/2011)

Vedoucí bakalářského semináře:

PhDr. Marek Pečenka

Vedoucí práce (není povinné):

PhDr. Tomáš Nigrin Ph.D.

Zdůvodnění výběru tématu práce (5 řádek):

Stále intenzivnější hospodářská spolupráce Německa a Čínské lidové republiky má za následek prohlubování vzájemných vztahů v řadě dalších oblastí. Státoprávní dialog byl koncipován především jako mechanismus věcného řešení sporných lidskoprávních a dalších otázek. Během deseti let naplnily jeho rámec desítky nejrůznějších projektů, které lze kvantitativně analyzovat, a doložit tak reálné tematické zaměření dialogu.

Předpokládaný cíl (5 řádek):

Analyzovat a interpretovat formální podobu všech projektů, jež v rámci státoprávního dialogu mezi lety 2000 a 2010 proběhly. Výsledkem nemá být zhodnocení vlastních výsledků státoprávního dialogu, nýbrž konfrontace tematického zaměření jeho projektů s prvotními cíli. Veřejně přístupné seznamy projektů budou kvantitativně zpracovány a následně interpretovány za použití konceptu *policy transfer* Davida Dolowitz a Davida Marshe. Empirická analýza bude zasazena do základního historického, politického i ekonomického kontextu.

Základní charakteristika tématu (10 řádek):

Německo-čínský státoprávní dialog (Deutsch-Chinesischer Rechtsstaatsdialog) vznikl podpisem Německo-čínské úmluvy o výměně a vzájemné spolupráci v právní oblasti z 30. června 2000. Krátce předtím Spolkový sněm schválil vznik dialogu mimo jiné jako nástroje k zajištění brzké ratifikace Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, stejně jako Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, přičemž oba pakty byly podepsány čínskou vládou v roce 1998. Jako další cíle dialogu bylo jmenováno například čínské zrušení trestu smrti aj. Prosazování takové agendy však Čínská lidová republika obvykle chápe jako vměšování do svých vnitřních záležitostí s cílem narušení její stability.

Přínejmenším na německé straně dialog ve své podstatě funguje jako zastřešující rámec pro desítky nejrůznějších vládních i nevládních iniciativ. Třebaže tyto projekty tvoří hlavní osu spolupráce, zřídka je jim v akademických analýzách věnován prostor.

Předpokládaná struktura práce (10 řádek):

Vzhledem k tomu, že tato empirická analýza pracuje, mimo jiné, s primárními zdroji, bude v jejím úvodu věnován značný prostor teoretickým, konceptuálním a metodologickým východiskům. Stať práce se rozdělí na normativní část, vlastní projektovou analýzu a následnou interpretaci. Normativní část přitom zahrne jak základní historická a konceptuální východiska německo-čínských vztahů 90. let a stručný popis vzniku státoprávního dialogu, tak očekávání, jež byla do konceptu ve Spolkovém sněmu vkládána ještě před jeho realizací v červnu 2000. Projektová, popisná, část sice bude uvedena shrnutím základních parametrů zakládající Úmluvy, následně se již však bude plně věnovat interpretaci kvantitativně analyzovaných dat zapojených německých organizací a jejich projektů. Na závěr dojde k interpretaci normativní a projektové části, jež zodpoví základní pracovní otázky, stanovené na základě použitého konceptu. Zároveň dojde k zobecnění závěrů týkající se projektů na rámec spolupráce jako takový. Závěr shrne nejpodstatnější přínos práce.

Obsah

1. Úvod	1
1.1. Zaměření práce	1
1.2. Teoretická východiska.....	2
1.2.1. Policy Transfer.....	2
1.2.2. Vlášda práva.....	5
1.3. Metodologie.....	6
1.4. Kritika zdrojů a dat	8
1.4.1. Data.....	9
1.4.2. Literatura	10
2. Normativní část	12
2.1. Historická a konceptuální východiska.....	12
2.2. Očekávání: diskurz ve Spolkovém sněmu.....	15
2.3. Základní koncepce státoprávního dialogu	17
2.3.1. Koncepce státoprávního dialogu.....	17
2.3.2. Úmluva	18
3. Kvantitativní část	20
3.1. Organizace: Kdo se dialogu účastní?	20
3.1.1. Obecná charakteristika	20
3.1.2. Organizace podle počtu projektů	23
3.2. Projekty: Co je předmětem dialogu?	27
3.2.1. Účastníci	27
3.2.2. Témata.....	29
3.2.3. Formy.....	31
3.3. Korelační analýza	33
3.3.1. Proč se do dialogu zapojovat?	33
3.3.2. Na co se dialog zaměřuje? (formy/ témata)	35
3.3.3. Existují různé úrovně interakce? (formy/ účastníci)	38
3.3.4. Jaké faktory dialog omezují? (témata/ účastníci).....	39
4. Interpretace	40
4.1. Spolehliví organizátoři projektů, Obecná způsobilost k právní spolupráci	40
4.2. Dlouhodobý záměr	41
4.3. Relevance k tématice právního státu	42
4.4. Relevance ke stanoveným prioritám.....	43
5. Závěr	45
Summary	47
Použitá literatura	48
Seznam příloh	54
Přílohy	55

1. Úvod

1.1. Zaměření práce

Německo-čínský státoprávní dialog (Deutsch-Chinesischer Rechtsstaatsdialog)¹ vznikl jako rozsáhlý zastřešující rámec právní spolupráce mezi SRN a ČLR podpisem Německo-čínské úmluvy o výměně a vzájemné spolupráci v právní oblasti z 30. června 2000. Od svého počátku dodnes platí za málo známou iniciativu, které je přisuzován bezprostřední vliv na změnu čínské legislativy a na zlepšování lidskoprávní situace v Číně, stejně tak bývá kritizována jako prostředek k vytěsnění těchto trvale nejproblematictějších témat německo-čínských vztahů. Rostoucí obchodní výměna s Čínou přitom zintenzivňuje spolupráce obou států v mnoha dalších oblastech. Jakkoliv je při rozšiřování a prohlubování spolupráce nezbytné a správné vycházet z principů vzájemného respektu a oboustranné výhodnosti, nelze opomíjet ani obhajobu nejzákladnějších lidskoprávních principů a hodnot, na nichž je německá a evropská společnost založena. Je zřejmé, že současná Čína tyto základní principy a hodnoty nesdílí, naopak je relativizuje. Proto se s růstem vzájemné provázanosti roste i potřeba hledat funkční a sebevědomé formy interakce s ČLR, zejména mimo diplomatickou úroveň. Konečně, jakkoliv široký smluvní rámec spolupráce je naplněn až v praktické rovině partnerství nejrůznějších vládních i nevládních institucí a organizací. V širší rovině se proto práce snaží přispět k počátkům zkoumání této praktické roviny spolupráce.

Konkrétním cílem práce je popis a analýza forem a témat projektů² německo-čínského státoprávního dialogu pomocí konceptu *Policy Transfer*. Práce se snaží odpovědět na otázku, zda státoprávní dialog odpovídá po deseti letech praxe svým počátečním tematickým zaměřením cílům z let 1999 a 2000. Ačkoliv nedojde ke komplexnímu hodnocení dialogu jako takového, a to jak z důvodů formálních, tak teoretických a heuristických, implicitně se k jeho funkčnosti a smyslu vyjadřuje a poskytuje tak dílčí odpověď na tuto zásadní otázku. Pracuje s následující pracovní hypotézou:

¹ Dále bude označován také jako „státoprávní dialog“ nebo „dialog“.

² Pod pojmem „projekt“ je chápána zkoumaná dílčí jednotka státoprávního dialogu. Může se jednat například iniciativy (konference, semináře, symposia, publikace, stipendijní programy, studijní programy atp.) německých a čínských vládních i nevládních institucí a organizací.

„Německo-čínský státoprávní dialog není nástrojem Spolkové republiky Německo k prosazování lidských práv v Čínské lidové republice, ač byl jako takový poslanci Spolkového sněmu v roce 2000 zamýšlen. Jedná se o množinu projektů nejrůznějších aktérů vytvářejících širokou a pragmatickou spolupráci obou zemí v oblasti práva s čtenými přesahy do dalších oblastí (ekonomika, školství, politika, kultura). Její bezprostřední příspěvek k dodržování lidských práv v ČLR je však sporný.“

Hypotéza bude podrobena zkoumání na základě šesti konkretizovaných pracovních otázek³, jež vychází z klasické podoby metodologického konceptu *Policy Transfer*.

1. Kdo se dialogu účastní? (Who transfers policy?)
2. Co je předmětem dialogu? (What is transferred?)
3. Proč se do dialogu zapojovat? (Why engage in policy transfer?)
4. Na co se dialog zaměřuje? (From where are lessons drawn?)
5. Existují různé úrovně interakce? (Are there different degrees of transfer?)
6. Jaké faktory dialog omezují? (What factors constrain policy transfer?)

Členění práce vyplývá z jejího specifického zaměření. Nejprve jsou vysvětleny základní teoretická východiska práce, načež je v úvodních částech metodologie a kritika literatury specifikována technika jejich použití. Stať se člení na normativní část, kvantitativní část a interpretaci, přičemž závěr shrnuje přínos práce, problematiku vnitřní a vnější platnosti a identifikuje možnosti dalšího zkoumání.

1.2. Teoretická východiska

1.2.1. Policy Transfer

Dialog lze charakterizovat jako mimořádně rozsáhlý soubor mnoha různých státních i nestátních aktérů, jenž jako celek cílí na výměnu komplexních myšlenek z oblasti práva mezi Německem a Čínou. Ukazuje se proto jako nezbytné vyhradit zvláštní prostor teoretickým východiskům jeho zkoumání, jinak by se dialog stal velmi těžko uchopitelným a ještě hůře empiricky pozorovatelným problémem.

³ Kvůli nemožnosti hodnocení efektivity projektů státoprávního dialogu byla také vyřazena 7. otázka *Policy Transferu*, „Jak se proces ‚policy transferu‘ vztahuje k úspěchu a neúspěchu dané politiky?“ (How is the proces of policy transfer related to policy ‚success‘ or ‚failure‘?). Dále: David Dolowitz, David Marsh, "Who Learns What from Whom: a Review of the Policy Transfer Literature", *Political Studies* 44, č. 2 (prosinec 1996): 344, <http://search.ebscohost.com> (staženo 15. 4. 2011).

Podle teoretika Rodericka Macdonalda netkví zásadní potíží v dosavadní neznalosti projektů a jejich účinnosti. „Více znepokojuje, že ani nemáme jasno v tom, co činí program úspěšným a neúspěšným. Neznepokojivější však je, že nemáme tušení jak vytvořit empirické studie těchto případů a jak nastavit pracovní otázky a hypotézy, aby šly ověřit (...).“⁴ Jinými slovy, specifickým problémem je kvantifikace přesunu poznatků (tj. *policy transferu*) z určitého zdroje k cílovému subjektu. Interakce totiž často probíhá nejrůznějšími kanály, přičemž obvykle nemá formalizovanou podobu⁵. Výše zmíněná překážka rozevřít pomyslné nůžky mezi teorií a praxí německo-čínské právní spolupráce. Němečtí manažeři jejich dílčích projektů jsou sice nuceni vykazovat dosažení předem stanovených cílů, metody jejich dosahování však neexistují a totéž platí i pro samotný výběr cílů⁶. Chybějící teorii tak ve výsledku nahrazují domněnky čerpající z německé politické, institucionální, historické aj. tradice⁷. Přitom jejich účinek v naprosto odlišném institucionálním a kulturním prostředí nemusí být ani zdaleka tolik univerzální, jak lze očekávat⁸. Řešení problému empirického zkoumání sociálního konstruktů, jímž dialog bezesporu je tak mohou být dvojího charakteru. První z nich se týká především praktiků dialogu (tj. zejména projektových manažerů) a odkazuje na skromnější cíle jejich projektů, jež nezadají důvod teoretikům ke zpochybňování cílů kompletního dialogu jako takového. Druhé řešení se týká akademické obce: Využívat interdisciplinární metodologické postupy z příbuzných oblastí, jež dokáží, byť jen částečně, zaplnit mezeru po neexistující metodologii

⁴ Roderick. A. Macdonald, "Beyond Common Knowledge: Empirical Approaches to the Rule of Law - Review", *Canadian Journal of Law and Society* 20, č. 1 (2005): 212, 211-213, <http://muse.jhu.edu> (staženo 6. 3. 2011).

⁵ William E. Paterson, James Sloam, "Learning from the West: Policy Transfer and Political Parties", in *Learning from the West? Policy Transfer and Programmatic Change in the Communist Successor Parties of Eastern and Central Europe*, ed. Dan Hough et. al. (Oxon: Routledge, 2006): 35.

⁶ Vishnu Sridharan, "Rule of Law Indicators in Context: An Empirical Evaluation of GTZ Legal Advisory in Beijing", *Journal of East Asia & International Law* 2, č. 2 (2009): 435, <http://search.ebscohost.com> (staženo 5. 3. 2011).

⁷ Mezi nejzávažnější domněnky tohoto druhu patří předpoklad „*práva jako síly, jež může být formována a s níž může být zacházeno tak, aby změnila lidské chování a dosáhla rozvoje*“. Elliot M. Burg, "Law and Development: A Review of the Literature and a Critique of Scholar in Self-Enstrangement", prostřednictvím: Kevin E. Davis, Michael J. Trebilcock, "The Relationship between Law and Development: Optimists versus Skeptics" *American Journal of Comparative Law* 56, č. 4 (2008): 901, http://www.law.nyu.edu/ecm_dlv1/groups/public/@nyu_law_website__alumni/documents/documents/ecm_pro_060374.pdf (staženo 12. 5. 2011). Dále také: Davis, Trebilcock, "The Relationship between Law and Development", 945.

⁸ V praktické rovině se touto problematikou zabýval Matthew Stephenson, jenž vytvořil typologii nejčastějších překážek státoprávních dialogů. Tyto mohou být nejrůznější politické, ekonomické i čistě technicistní podstaty. Více: Matthew C. Stephenson, *A Trojan Horse Behind Chinese Walls?: Problems and Prospects of US-Sponsored "Rule of Law" Reform Projects in the People's Republic of China*, CID Working Paper 2000/47 (Cambridge: Center for International Development, Harvard University, 2000): 33s., http://www.hks.harvard.edu/var/ezp_site/storage/fckeditor/file/pdfs/centers-programs/centers/cid/publications/faculty/wp/047.pdf (staženo 12. 5. 2011).

státoprávního dialogu. Přirozeně, žádná metoda nebude dokonalá, stejně jako neexistuje žádný zcela standardní projekt.

Tato práce se pokouší zaplňovat mezeru mezi teorií a praxí formálním zkoumáním dialogu jako procesu. Interakcí idejí mezi státy se v rovině politiky, a zejména v kontextu evropské integrace, zabývá velké množství vzájemně propojených konceptů⁹, přičemž *Policy Transfer* Davida Dolowitz a Davida Marshe se jeví pro konkrétní potřeby této práce jako vůbec nejvhodnější. Autory byl definován jako „(...) *proces, v němž jsou znalosti o politikách, správních opatřeních nebo institucích (atd.) v jednom čase a/nebo prostoru použity na rozvoj politik, správních opatření nebo institucí v jiném čase a/nebo prostoru*“¹⁰. Zaprvé jeho použití nahrávají obecné otázky, na něž hledá odpověď a které jsou pro zkoumání státoprávního dialogu nanejvýš relevantní¹¹, zadruhé byl v kategorii *Policy Transferu* zkoumán obdobný rámec státoprávního poradenství USA zemím Latinské Ameriky (tzv. Law & Development Movement)¹².

⁹ Zejména v 90. letech vznikla celá řada vzájemně se prolínajících konceptů, jež vzešly například z oborů mezinárodních vztahů, veřejné správy, komparativní politiky či sociologie. Vedle *Policy Transferu* se jedná o *Policy Diffusion* (J. L. Walker, 1969), *Policy Learning* (R. Rose, 1993), *Policy Convergence* (C. J. Bennet, 1991) či *Institutional Isomorphism* (D. Strang, 2006). Roztříštěnost konceptů se podle Marshe stává hlavní překážkou dalšího poznávání. Více: B.A. Simmons, Z. Elkins, "The globalisation of liberalisation: policy diffusion in the international political economy", *American political science review* 98 (únor): 171. Prostřednictvím: Marsh, Sharman, "Policy diffusion and policy transfer", 269-270.

¹⁰ Dolowitz, Marsh, "Who Learns What from Whom (...)", 2.

¹¹ Pro výčet otázek viz Zaměření práce. Více: Marsh, Sharman, "Policy diffusion and policy transfer", 270.

¹² Jednalo se o společnou iniciativu USAID a Fordovy nadace, která stavěla na liberálně-legalistickém přesvědčení, že rozvinuté státy se sofistikovanou legislativou, právními institucemi mohou své zkušenosti použít k rozvoji zcela (!) odlišného regionu. Projekt postrádal širší teoretické zakotvení (viz odkaz Friedman), a proto nebyl schopen vykázat přesvědčivé výsledky (viz odkaz Gardner). Následná kritika zapříčinila odliv finančních prostředků a projekt tak definitivně v polovině 70. let skončil. Po konci Studené války byla jeho myšlenka, s ohledem na jeho krátké fungování, rehabilitována (viz odkazy Trubek; Galanter). Koncept následně použila Clintonova administrativa zřízením státoprávního dialogu USA-ČLR (*China Rule of Law Initiative*) v roce 1998, tedy bezprostředně před stejnou iniciativou v Německu. **Friedman:** Lawrence M. Friedman, "On Legal Development", *Rutgers Law Review* 24, (1969): 12, prostřednictvím: Stephenson, *A Trojan Horse Behind Chinese Walls?* (...), 3.; **Gardner:** James Gardner, *Legal Imperialism: American Lawyers and Foreign Aid in Latin America* (Madison: University of Wisconsin Press, 1980): 401 s, prostřednictvím: Stephenson, *A Trojan Horse Behind Chinese Walls?* (...), 4.; **Trubek:** Brian Z. Tamanaha, "The Lessons of Law-and-Development Studies", *American Journal of International Law* 89, (1995): 470-486, prostřednictvím: Stephenson, *A Trojan Horse Behind Chinese Walls?* (...), 4.; **Galanter:** David M. Trubek, Marc Galanter, "Scholars in Self-Estrangement: Some Reflections on the Crisis in Law and Development Studies in the United States", *Wisconsin Law Review* 4 (1974): 1062-1102, prostřednictvím: Stephenson, *A Trojan Horse Behind Chinese Walls?* (...), 4.

1.2.2. Vláda práva

Státoprávnost a vláda práva tvoří klíčovou náplň dialogu, a tím i všech jeho projektů. Jakkoliv se práce zaměřuje na formální stránku projektů, problematiku těchto termínů nelze *a priori* vypustit. Už samotné sousloví ‚vláda práva‘ (Rule of Law) nemá mezi právními teoretiky po více než století odborných debat¹³ jednoznačnou definici. Vishnu Shridharan, jenž hodnotící mechanismy Německo-čínského státoprávního dialogu jako jediný empiricky zkoumal, došel k závěru, že v dialogu převládají tři různé zájmy, které jsou projektovány do různých definic vlády práva¹⁴:

- Normalizace obchodních vztahů
- Posílení práva na úkor nepřehledných praktik a korupce
- Právní ochrana občanů, posílení občanské společnosti a omezení moci státu nad jedincem

Navzdory lišícím se zaměřením, manažeři praktických projektů shodně staví své projekty na tzv. právním optimismu, názoru, že právo je sto usměrňovat vývoj společnosti. Tento legalistický náhled prosazují i rozvojové banky, neboť podle změn v legislativě měří úspěšnost projektů, a podle toho nastavují finanční podmínky pro další půjčky od rozvojových států¹⁵. Do významu pojmu ‚vlády práva‘ se tak účelově¹⁶ projektuje celá řada vlastnických a lidskoprávních hodnot¹⁷. Z hlediska teorie práva má taková praxe své kořeny zejména v závěrech Mezinárodního kongresu právních teoretiků z roku 1959: „*Funkcí legislativy ve svobodné společnosti pod vládou práva je udržovat podmínky, jež povznesou důstojnost člověka jako jedince. Tato důstojnost*

¹³ Stephenson, *A Trojan Horse Behind Chinese Walls? (...)*, 12.

¹⁴ Sridharan, "Rule of Law Indicators in Context (...)", 435.

¹⁵ Výsledkem bývají přehnaně optimistická tvrzení teoretiků institucionální ekonomie, např.: „*Rozvoj je možné pouze pokud jsou výkonné právní instituce přístupné všem občanům (...) Právo je nejpoužitelnějším a nejuváženějším nástrojem změny, kterou mají lidé k dispozici.*“ Dále: Davis, Trebilcock, "The Relationship between Law and Development (...)", 903.

¹⁶ Americký diplomat se v kontextu americko-čínského státoprávního dialogu o významu pojmu ‚vláda práva‘ vyjádřil: „*Krásou ‚vlády práva‘ je, že je neutrální. Nikdo – lidskoprávní komunita, byznys, čínské vedení – proti němu nic nenamítá.*“ Více: Interview s vysokým úředníkem americké vlády (červenec 1999), prostřednictvím: Stephenson, *A Trojan Horse Behind Chinese Walls? (...)*, 12.

¹⁷ Obchodní a investorské kruhy obvykle zdůrazňují potřebu zajištění PZI a vymahatelnosti smluv. Dlouhodobou prioritou bývá snižování daňové zátěže a míry regulace trhu. Tradiční pojetí ‚vládu práva‘ na druhou stranu chápe jako právní omezení moci státu nad jednotlivcem (tj. kontrola policie, vězeňské služby, armády). Zároveň existuje i širší pojetí zdůrazňující sociální a ekonomická práva jako např. zajištění zdravotní a sociální péče, školství, rovné podmínky obou pohlaví apod. Dále: Robert W. Gordon, "The Role of Lawyers in Producing the Rule of Law: Some Critical Reflections", *Faculty Scholarship Series* 1397, (1. 1. 2010): 442, http://digitalcommons.law.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2402&context=fss_papers (staženo 6. 3. 2011).

předpokládá nejen uznání občanských a politických práv, ale také vytvoření sociálních, ekonomických, vzdělávacích a kulturních podmínek, jež jsou nezbytné pro plný rozvoj jeho osobnosti.“¹⁸

Pro účely této práce je však použita klasičtější, čistší pojetí vlády práva teoretika Josepha Raze. Vychází sice z Friedmanovy definice vlády práva¹⁹, odmítá však tuto definici širěji interpretovat a staví na doslovném významu sousloví – „*Vláda práva doslova znamená to, co říká – vládu práva*“. Podle jeho pojetí, nelze do ‚*vlády práva*‘ projektovat konkrétní hodnoty. Stabilitu a předvídatelnost při vládě práva chápe jako hodnotu samu o sobě, tedy jako podmínku stability, díky které se konkrétní humanitní hodnoty mohou vůbec rozvíjet²⁰. „*Nelze ji [vládu práva, pozn. JT] zaměňovat s demokracií, spravedlností, rovností (před zákonem nebo obecně), lidskými právy ani žádnou formou respektu k osobám nebo k důstojnosti člověka. (...) Pokud by vláda práva znamenala vládu dobrého práva, pak je k jeho vysvětlení třeba celé sociální filosofie. Potom by však termín samotný postrádal jakoukoliv použitelnou funkci.*“²¹

1.3. Metodologie

V technické rovině lze práci charakterizovat jejím ukotvením v konceptu *Policy Transferu* (viz Teoretická východiska), dílčí difuzní teorii a v metodě kvantitativní jednopřípadové studie.

Difuzní teorie byla přes svou vágnost použita proto, že konkrétnější definice *Policy Transferu* již existenci samotného přesunu podmiňují jeho efektivitou²². Naopak při použití minimalistické difuzní teorie Karen Mossbergerové a Harolda Wollmana²³, kteří jako jediné dvě podmínky pro přesun chápou 1. Uvědomění (*awareness*) 2.

¹⁸ Joseph Raz, "The Rule of Law and Its Virtue", in *Readings in the Philosophy of Law*, ed. Keith Culver (Toronto: Broadview Press Ltd., 1985), 13, <http://books.google.com/books?id=Pd0bA2pcR30C&lpg=PA15&ots=99HjksLqak&dq=%22does%20not%20deny%20that%20every%20legal%20system%20should%20consist%22&hl=cs&pg=PA27#v=onepage&q=%22does%20not%20deny%20that%20every%20legal%20system%20should%20consist%22&f=false> (staženo 17. 4. 2011).

¹⁹ "(...) vláda je ve všem svém konání vázána pevnými a předem vyhlášenými pravidly, jež umožní s jasnou pravděpodobností předjímat, jak budou v daných ohledech použity donucovací prostředky státu a na základě těchto znalostí plánovat své soukromé záležitosti."; Ibid., 16.

²⁰ Ibid., 16.

²¹ Ibid., 14.

²² Tato efektivita přitom dosud nebyla u Německo-čínského státoprávního dialogu dokázána. Více o dalších podmínkách existence *Policy Transferu*: Marsh, Sharman, "Policy diffusion and policy transfer", 269-288.

²³ Paterson, Sloam, "Learning from the West (...)", 35.

Vyhodnocení (*evaluation*). Druhá podmínek se přitom skládá ze dvou složek, z deficitu politiky (*policy deficit*) na straně potenciálního příjemce a z dosažitelnosti (*feasibility*) alternativní politiky. Použití této teorie dále umožňuje použití Policy Transferu nikoliv k hodnocení výsledků dialogu jako takového, ale k systematizaci kvantitativní analýzy.

Práci lze zařadit jako jednopřípadovou studii, neboť podrobně zkoumá formu jediného konkrétního státoprávního dialogu. Pro rozsáhlost dialogu se však ukázalo nezbytným analyzovat ho přinejmenším dvěma dílčími postupy. Východiskem pro způsob zpracování práce se stala kvalitativní programová analýza stranických programů Williama Patersona a Jamese Sloama. Kvůli odlišnému tématu a omezením plynoucím z formátu bakalářské práce a dostupných zdrojů byl původní přístup zjednodušen do své minimální podoby²⁴:

- **Analýza kontextu**

- Podrobné zkoumání tvorby podmínek pro projekty za použití vybraných primárních zdrojů (dokumenty Spolkového sněmu, Spolkové vlády a smlouvy týkající se německo-čínské právní spolupráce) a sekundární literatury.

- **(Kvantitativní) projektová analýza**

- Systematická komparace veškerých oficiálních projektů za období 2001-2010. Proměnné jsou následně interpretovány jako takové, zároveň jsou vzájemně kombinovány do dílčích korelací.

Analýza kontextu byla silně ovlivněna dostupností klíčových zdrojů (viz Kritika zdrojů). Základním historickým a vnitropolitickým východiskům vztahů SRN s ČLR včetně vzniku a podoby koncepce státoprávního dialogu se věnuje první část práce. Zvláštní důraz byl kladen na diskurzivní analýzu jednání a závěrů Spolkového sněmu, konfrontovanou se zněním zakládající Německo-čínské úmluvy o výměně a vzájemné spolupráci v právní oblasti. Takto pojatá normativní část je východiskem pro reflexi výsledků projektové analýzy. Vzhledem k tomu, že kontext po vzniku dialogu nemá pro

²⁴ Ke komplexní programové analýze podle Petersona a Sloama je zapotřebí kombinace 4 různých přístupů: (1) Analýzy kontextu; (2) Přehledu programů; (3) (Kvalitativní) diskurzivní analýzy; (4) Rozhovorů s elitami. Pro potřeby této práce byla předem vyloučena složka rozhovorů a kvalitativní diskurzivní analýza. Ta se konkrétně zabývá postupnými významovými změnami klíčových výrazů (např. státoprávnost). V základních obrysech se jí již zabývala Levyová (viz pozn. č. 84). K jejímu provedení je navíc třeba perfektní znalosti čínského vnitropolitického kontextu. Zůstaly proto pouze první dvě, zato určující části. Více: Ibid., 35.

kvantitativní analýzu projektů a interpretaci jejich vztahu prvotním cílům (tj. normativní části) zásadní význam, je zastoupen pouze okrajově v kapitole „Proč se do dialogu zapojovat?“²⁵. Cílem této kapitoly není analýza kontextu, nýbrž jen jeho identifikace a odkázání na další literaturu.

Kvantitativní analýza projektů tvoří základ práce: systematicky třídí a analyzuje dílčí poznatky o všech 141 oficiálních projektech na základě klasické Millovy metody souladu (tj. agregaci shodných hodnot)²⁶. Vzhledem k tomu, že podrobné informace o projektech nejsou zveřejněny (viz Kritika zdrojů), bylo nezbytné omezit množství proměnných a tyto konkrétně definovat (viz Příloha 1 - Definice proměnných). Potenciální problém tzv. přetěžování konceptů (*conceptual stretching*)²⁷ byl kompenzován úzkým vymezením předmětu zkoumání (tj. omezením vnější platnosti práce) na tematická zaměření projektů v dialogu.

1.4. Kritika zdrojů a dat

Vzhledem k úzce vymezenému předmětu zkoumání vychází práce z velmi specifického okruhu zdrojů dat, primárních zdrojů a sekundární literatury. Všech těchto pramenů se týkají dvě základní omezení. Zaprvé, čínská strana neposkytuje o státoprávním dialogu jakékoliv konkrétnější informace. Zadruhé, německá vláda na počátku roku výrazně omezila přístup k některým primárním zdrojům spolupráce (tj. k interním úředním dokumentům), přičemž nezveřejňuje ani bližší popis a hodnocení jednotlivých projektů²⁸.

²⁵ Kapitola je totiž jednou z klíčových otázek konceptu *Policy Transfer*, přičemž z těchto otázek vychází struktura projektové analýzy.

²⁶ Petr Drulák, *Jak zkoumat politiku: Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích* (Praha: Portál 2008): 70.

²⁷ *Ibid.*, 69.

²⁸ Přístup k datům od 1. 1. 2006 omezuje nový Zákon upravující přístup ke spolkovým informacím („Gesetz zur Regelung des Zugangs zu Informationen des Bundes“). Katja Levyová (2), *Der Deutsch-Chinesische Rechtsstaatsdialog, Die konstruktivische Untersuchung eines außenpolitischen Instruments* (Baden-Baden: Nomos 2010): 289.

1.4.1. Data

Data kvantitativní analýzy byla vybrána tak, aby pokryla naprostou většinu²⁹ projektů státoprávního, jež proběhly mezi lety 2000 a 2010. Zdrojem těchto dat se staly dva dokumenty: (1) *Der Deutsch-Chinesische Rechtsstaatsdialog: Ein Überblick*³⁰ tehdejší zaměstnankyně Společnosti pro technickou spolupráci (GTZ) Katjy Levyové. (2) Oficiální výpis všech probíhajících a plánovaných projektů na období 2010-2013 (aktuální k říjnu 2010). Při nalezení prodlužovaných projektů v obou dokumentech byly projekty započítávány zvlášť³¹.

Dokument pro období 2000-2007 poskytuje množství konkrétních informací o každém z projektů. Projekty jsou řazeny podle období, ve kterém probíhaly. Poskytnut je jejich plný název, příslušnost k jednomu ze 7 témat dialogu (viz Úmluva), přesné období realizace projektu, německého organizátora a čínskou partnerskou instituci, stručný popis náplně projektu a typ výstupu. Druhý dokument (2010-2013) podává pouze informaci o názvu, období realizace a hlavním organizátorovi projektu.

Data byla použita tak, aby reprezentovala maximální počet projektů (včetně všech jejich dosavadních podob). Protože druhý dokument (2010-2013) o projektech podal jen nejzákladnější informace, musel být zásadně omezen počet zkoumaných proměnných. Třebaže se pracovalo s maximálním množstvím projektů, použity byly jen jejich plně ověřitelné hodnoty. V tomto ohledu jsem použil obě tato řešení: (A) Projekt, k němuž u dané proměnné nebylo možné dohledat ověřitelnou hodnotu, nebyl (s nulovou hodnotou) do dílčí analýzy zařazen; (B) Došlo k výraznému omezení počtu proměnných (viz Příloha 1 - Definice proměnných).

²⁹ Kvůli nedostupnosti oficiálního programu spolupráce na roky 2008-2009 nemohly být do analýzy zařazeny takové projekty, jež začaly svou realizaci po roce 2007 (tj. nejsou uvedeny v prvním zdroji dat) a zároveň byly ukončeny do října 2010 (tj. nejsou vedeny jako probíhající projekty v druhém zdroji dat). Levyová uvádí, že v období 2008-2009 vzniklo 5 nových projektů. Maximální počet projektů, které nebyly do kvantitativní analýzy započítány se rovná pěti (ze 141). Tento výpadek je však s nejvyšší pravděpodobností mnohem nižší (pokud nějaký), protože se obvykle jedná o dlouhodobé projekty, jež už postihuje druhý zdroj z října 2010 (viz Příloha 2).

³⁰ Dokument podrobně sleduje období 2000-2007. Více: Katja Levyová (1), *Der Deutsch-Chinesische Rechtsstaatsdialog - Ein Überblick* (Eschborn: Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit (GTZ) GmbH 2006): 161 s., <http://www.bmj.bund.de/media/archive/1227.pdf> (staženo 5. 4. 2011).

³¹ Druhý seznam projektů (říjen 2010) názvy projektů částečně zkracuje. Nebylo tudíž možné ve všech případech jasně určit, zda se opravdu jedná o prodlužovaný projekt či nikoliv. Mimoto projekty při svém prodlužování zpravidla mění i svou kvalitu. Jeví se tudíž jako přesnější pracovat se všemi jejich dosavadními podobami.

1.4.2. Literatura

V rovině primárních zdrojů práce používá především výstupy Spolkového sněmu a Spolkové vlády. Zatímco většina dokumentů Spolkového sněmu (přepisy jednání, usnesení politických frakcí a komisí) slouží k přesnému vykreslení vnitropolitické debaty o státoprávním dialogu mezi lety 1999 a 2000. Zvláštní význam získalo Závěrečné doporučení a zpráva 18. Výboru pro humanitární pomoc a lidská práva, jíž prostou většinou vládní strany schválily necelý měsíc před začátkem státoprávního dialogu (5. 6. 2000)³². Spolkovou vládu zastupují zejména zahraničněpolitické koncepce *Asien Konzept* (1993) a *Ankenländer Konzept* (2001)³³. Dalšími zdroji tohoto typu jsou koaliční programy koalic SPD a Zelených či CDU/CSU a SPD³⁴ nebo zahraničněpolitická koncepce CDU/CSU z října 2007³⁵.

Vzhledem k aktuálnosti a úzkému zaměření tématu existuje dosud jen velmi málo literatury konkrétně zaměřené na Německo-čínský státoprávní dialog. První monografii tohoto zaměření s názvem *Der Deutsch-Chinesische Rechtsstaatsdialog: Die konstruktivistische Untersuchung eines Außenpolitischen Instruments* vydala v říjnu 2010 výše zmíněná Katja Levyová. Zabývá se především popisem vzniku dialogu a jeho

³² Dokument ve své operativní části výslovně identifikuje cíle německé lidskoprávní politiky v Číně, za jejíž základní osu byl dialog v letech 1999 a 2000 považován. Z těchto cílů se vychází v hodnocení tematického zaměření dialog (viz Interpretace). Odkaz na dokument: *Beschlussesempfehlung und Bericht des Ausschusses für Menschenrechte und humanitäre Hilfe (18. Ausschuss)*, "Menschenrechte in der Volksrepublik China", *Drucksache 14/3501* (Berlin: Deutscher Bundestag 2000): 6s, <http://dipbt.bundestag.de/dip21/btd/14/035/1403501.pdf> (staženo 18. 5. 2011).

³³ **Asien Konzept:** *Asien-Konzept der Bundesregierung 1993*, *Drucksache 12/6151* (Bonn: Deutscher Bundestag (25. 10. 1993): 11s., <http://www.bpb.de/files/FD6AP8.pdf> (staženo 14. 7. 2010).; **Ankenländer Konzept:** *Ein Positionspapier des BMZ*, "Ankenländer - Partner für globale Entwicklung" (Bonn: Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung (12/2004): 17s, <http://www.getjobs.net/documents/gj/nws/22/Ankerland-Papier.pdf> (staženo 4. 5. 2011).;

³⁴ **Koaliční smlouva 1998:** *Koalitionsvereinbarung zwischen der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands und BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN*, "Aufbruch und Erneuerung - Deutschlands Weg ins 21. Jahrhundert" (Bonn: SPD und BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN): 51 s, http://www.boell.de/downloads/stiftung/1998_Koalitionsvertrag.pdf (staženo 18. 5. 2011).;

Koaliční smlouva 2002: *Koalitionsvertrag 2002-2006*, "Erneuerung - Gerechtigkeit - Nachhaltigkeit: Für ein wirtschaftlich starkes, soziales und ökologisches Deutschland. Für eine lebendige Demokratie" (Berlin: SPD und BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN 16.10.2002): 88s, http://www.boell.de/downloads/stiftung/2002_Koalitionsvertrag.pdf (staženo 18. 5. 2011).; **Koaliční smlouva 2005:** *Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD*, "Gemeinsam für Deutschland - mit Mut und Menschlichkeit" (Berlin: CDU, CSU, SPD 11. 11. 2005): 143s, http://www.cdu.de/doc/pdf/05_11_11_Koalitionsvertrag.pdf (staženo 18. 5. 2011).

Koaliční smlouva 2009: *Der Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und FDP*, "Wachstum. Bildung. Zusammenhalt" (Berlin: CDU, CSU, FDP (24. 10. 2009)): 132s, <http://www.cdu.de/doc/pdf/c/091026-koalitionsvertrag-cducsu-fdp.pdf> (staženo 19. 5. 2011).

³⁵ Eckart von Klaeden, *Asienstrategie der CDU/CSU-Bundestagsfraktion: Asien als strategische Herausforderung und Chance für Deutschland und Europa* (Berlin: CDU, CSU 23. 11. 2007): 20 s, <http://www.cducsu.de/GetMedium.aspx?mid=901> (staženo 18. 5. 2011).

normativní koncepcí, ve druhé části detailně analyzuje mediální diskurz o státoprávním dialogu v Německu i Číně. Ojedinělý článek o možnostech empirického hodnocení dialogu sepsal Vishnu Sridharana³⁶, německý vnitropolitický přesah dialogu dále analyzovala například Nicole Schulte-Kulmannová³⁷. Jako sekundární zdroje proto byly dále použity sborníky a monografie týkající se německé zahraniční politiky³⁸ a historického kontextu německo-čínských vztahů³⁹.

Dále byla použita literatura s tematikou práva jako prostředku rozvojových aktivit, například *The Role of Lawyers in Producing the Rule of Law* Roberta W. Gordona⁴⁰ nebo *The Relationship between Law and Development: Optimists versus Skeptics* Kevina E. Davise a Michaela J. Trebilcocka⁴¹. Vymezení pojmu státoprávnosti vychází z knihy Josepha Raze *The Rule of Law and Its Virtue*⁴². V neposlední řadě měly na vznik práce zásadní vliv teoretické práce konceptu policy transfer, a to jak jeho základní manifest Davida Marshe a Davida Dolowitze *Who Learns What from Whom: a Review of the Policy Transfer Literature*⁴³, tak klíčové články následného diskurzu, např. *Policy diffusion and policy transfer*⁴⁴. K metodologickému vystavení práce jsem převzal z článku Williama Patersona a Jamese Sloama ze sborníku *Learning from the West: Policy Transfer and Political Parties*⁴⁵. Jako základním zdroj pouček v oblasti metodologie sloužila kniha *Jak zkoumat politiku: Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*⁴⁶.

³⁶ Sridharan, "Rule of Law Indicators in Context (...)", 433-456.

³⁷ Nicole Schulte-Kulmannová, "The German-Chinese 'Rule of Law Dialogue': Substantial Interaction or Political Delusion?" *China Analysis* 47 (červen 2005): 8s, http://www.chinapolitik.de/studien/china_analysis/no_47.pdf (staženo 12. 5. 2011).

³⁸ Ernst-Otto Czempiel, "Determinanten zukünftiger deutscher Außenpolitik" *Aus Politik und Zeitgeschichte*, č. 24 (2000): http://www.bpb.de/publikationen/KA1T3C,0,0,Determinanten_zuk%FCnftiger_deutscher_Au%DFenpolitik.html#art0 (staženo 29. 12. 2010).; Sebastian Heilmann, "Volksrepublik China", in: *Handbuch zur deutschen Aussenpolitik*, eds. Siegmars Schmidt et. al. (Wiesbaden: VS Verlag, 2007): 580-605.

³⁹ Kay Möller, "Germany and China: A Continental Temptation", *The China Quarterly*, č. 147 (1996): 706-725, <http://www.jstor.org> (staženo 10. 3. 2011).

⁴⁰ Gordon, "The Role of Lawyers in Producing the Rule of Law (...)", 441-468.

⁴¹ Davis, Trebilcock, "The Relationship between Law and Development", 895-946.

⁴² Raz, "The Rule of Law and Its Virtue", 13-27.

⁴³ Dolowitz, Marsh, "Who Learns What from Whom (...)", 343-357.

⁴⁴ Marsh, Sharman, "Policy diffusion and policy transfer", 269-288.

⁴⁵ Paterson, Sloam, "Learning from the West (...)", 33-48.

⁴⁶ Petr Drulák, *Jak zkoumat politiku: Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích* (Praha: Portál 2008): 336s.

2. Normativní část

2.1. Historická a konceptuální východiska

Spolupráce v oblasti práva mezi Německou spolkovou republikou a ČLR se datuje k podepsání první dohody z 22. října 1987⁴⁷. V praktické rovině začala ČLR spolupracovat na návrhu vůbec prvního patentního zákona s Německým patentním úřadem v Mnichově⁴⁸. Přesto se klíčovým rokem budoucího státoprávního dialogu stal rok 1989, a to jak kvůli květnovému masakru na Náměstí nebeského klidu⁴⁹, tak především kvůli rozpadu socialistického Východního bloku. Rozpadalo se bipolární uspořádání mezinárodních vztahů, Německo bylo znovusjednoceno a z Číny se stala poslední světová mocnost založená podobně jako rozpadající se SSSR na autoritativním způsobu vládnutí a komunistické ideologii.

Období 90. let v německo-čínských vztazích charakterizoval rychlý rozvoj hospodářských vztahů. Německá veřejnost však začala po spolkové vládě vyžadovat, aby na Čínu tlačila v lidskoprávních otázkách obecně i v individuálních případech čínských disidentů⁵⁰. Tato praxe však vedla k častým otřesům v politické rovině vzájemných vztahů. V průběhu 90. let tak postupně docházelo k přesunu

⁴⁷ Styky NSR a ČLR sahají do r. 1972. Během osmdesátých let například více než 50% veškerých Čínou dovezených technologií pocházelo z Německa. V obchodní výměně Evropských společenství a ČLR tvořilo Německo r. 1994 43% vývozu a 40,1% dovozu. Při srovnání se všemi Německými obchodními partnery však r. 1993 Čína představovala odbytíště jen 2% celkového exportu, přičemž např. i země Východní Evropy dosáhly 5%. Dále: Kapur Harish, *Distant Neighbours: China and Europe* (London & New York: Pinter, 1990): 149. Prostřednictvím: Möller, "Germany and China (...)", 712.

⁴⁸ Schulte-Kulkmannová, "The German-Chinese 'Rule of Law Dialogue'(...)", 5.

⁴⁹ V reakci na potlačení protestů zmrazila NSR spolu s dalšími státy ES veškerou vojenskou spolupráci s ČLR, bylo zavedeno zbrojní embargo a zmrazeny kontakty na nejvyšší úrovni (plně obnoveny včetně právní spolupráce až r. 1993). Většina z více než 2500 čínských studentů v Německu využila možnost požádat v Německu o politický azyl. Na ekonomické vztahy nicméně neměly tyto otřesy takřka žádný vliv. Hned v červnu 1989 např. Volkswagen oznámil další rozšíření svého závodu v Šanghaji. K problematice právní spolupráce 90. let blíže: Levyová (2), *Der Deutsch-Chinesische Rechtsstaatsdialog* (...), 59.

Ekonomický kontext 90. let podrobně zpracoval Möller: Möller, "Germany and China (...)", 716.

⁵⁰ Výslednou podobu vztahů výstižně ilustruje znovunavázání kontaktů na nejvyšší úrovni v roce 1991, při němž ministr hospodářství Jürgen Möllermann vezl do Pekingu početnou delegaci podnikatelů, ale také seznam 900 disidentů, za jejichž propuštění apeloval. V případě disidentů se nedočkal jakékoliv odpovědi, nepřímo tento krok reflektovaly jen negativní články čínského tisku o roli Německa v porevoluční východní Evropě. V reakci na Möllermannův neúspěch se ministra zahraničí Klause Kinkel při cestě do Číny roku 1994 jakékoliv zmínky o disidentech vyhnul. I tento přístup byl však kritizován, tentokrát vnitropoliticky. Nespokojenost zároveň v druhé vlně vyvolala řadu menších protestních akcí místních organizací politických stran, které opět vztahy s ČLR zkomplikovaly. Další otřesy přišly po Kinkelově setkání s Dalajlamou (1995) resp. po schválení rezoluce o Tibetu Spolkovým sněmem (1996). Dále viz Möller: "Das enttäuschende Ergebnis einer Dienstreise", *Süddeutsche Zeitung*, 30. 1. 1992, 15. Prostřednictvím: Möller, "Germany and China (...)", 718 a 722-724.

problematických témat na věcnou a méně exponovanou rovinu uzavřených politických konzultací a zejména dílčích praktických projektů⁵¹.

Zahraničněpolitické koncepty 90. let určily základní parametry vzájemných vztahů. Klíčový byl zejména Asien-Konzept (říjen 1993) spolkového ministerstva zahraničí⁵², v němž se asijsko-pacifická oblast nově stala jednou z priorit německé zahraniční politiky. Na rozdíl od dřívější zdrženlivé politiky⁵³ k Číně se jednalo o první ucelenou strategii v celém regionu, prakticky však byla zaměřena hlavně na nejvýznamnější rozvinuté i rozvojové státy (Japonsko, Korea, Čína). Strategie měla využít dosavadních vazeb, přičemž jejím hlavním cílem jako v minulosti zůstalo zintenzivnění hospodářské spolupráce a reformy hospodářských politik partnerských zemí⁵⁴, dále však měla být posílena akademická spolupráce, společná ochrana životního prostředí a konečně také rozvojová spolupráce: „*Abychom se svými cíli uspěli, musíme založit takovou politiku, která bude většinou asijsko-pacifických zemí přijímána právě proto, že bude jimi samotnými prováděna. Tudiž musíme zůstat k Asii/Pacifiku hospodářsky a kulturně otevření (...)*“⁵⁵ V tomto konceptu tak není myšlenka podpory státoprávnosti, případně lidských práv nijak zvlášť zdůrazněna, rozvojová pomoc se má zaměřit především na zlepšení hospodářských a sociálních podmínek obyvatel⁵⁶.

Následující dokumenty už tuto tendenci relativizují. Jen o tři měsíce novější dokument – Pokyny k německé politice vůči Asii (leden 1994) tento důraz již obsahuje: „*Naše spolupráce s Čínou nesmí být výlučně orientován na společné ekonomické zájmy. V rámci našeho politického dialogu je stejně důležité propagovat naše koncepty vlády*

⁵¹ Po obnovení právní spolupráce v roce 1993 došlo k realizaci prvních projektů německých nadací (Konrad-Adenauer-Stiftung, Friedrich-Ebert-Stiftung (od r. 1981), Heinrich-Böll-Stiftung, Friedrich-Naumann-Stiftung (do r. 1996)) a výzkumných institucí (ústavy Maxe Plancka, univerzity). Zdroj: Levyová (2), *Der Deutsch-Chinesische Rechtsstaatsdialog (...)*, 59.

⁵² Základní parametry Asien-Konzeptu přijala i Evropská komise do své první strategie k tomuto regionu z roku 1994 „Towards a New Asia Strategy“. "Deutsche Asienpolitik im Rückblick., *Veranstaltungsdokumentation* (Juni 2002)", Bundeszentrale für politische Bildung, <http://www.bpb.de/veranstaltungen/Y2HCZP.html#footer> (staženo 14. 7. 2010).

⁵³ Před rokem 1989 tvořil jednu ze základních priorit západoněmecké zahraniční politiky vztah SSSR. Ten měl totiž klíčový vliv na politiku NDR a tím i na otázku německého znovusjednocení. Vzhledem k velmi napjatým vztahům mezi SSSR a ČLR se NSR zdržovala větších manifestací německo-čínských vztahů.

⁵⁴ Konkrétně se jednalo především o (zajištění funkční hospodářské soutěže, podpora vstupu (zejména ČLR) do GATT, zpřehlednění daňových podmínek, zvýšení flexibility pracovního trhu, vytvoření podmínek pro vědu a výzkum, odstraňování byrokratických překážek, rozvoj infrastruktury (zejména v oblasti IT a telekomunikací), omezování produkce skleníkových plynů a aplikace principů udržitelného rozvoje. Zdroj: *Asien-Konzept der Bundesregierung 1993*, Drucksache 12/6151 (Bonn: Deutscher Bundestag (25. 10. 1993): 3, <http://www.bpb.de/files/FD6AP8.pdf> (staženo 14. 7. 2010).

⁵⁵ *Ibid.*, 2.

⁵⁶ *Ibid.*, 7.

práva a zodpovědného přístupu k ochraně životního prostředí.“⁵⁷ Podobně Bílá kniha Spolkového ministerstva obrany uznává rozvoj demokracie a udržování míru v Asii za „zvláštní zájem“ Německa⁵⁸.

Vedle hlubších historických a obecných konceptuálních příčin měla na vznik státoprávního dialogu podstatný vliv i aktuální politická situace v Německu i zahraničí. Po volbách do Spolkového sněmu v září 1998 vznikla nová vláda SPD a Zelených s Joschkou Fischerem jako ministrem zahraničí. Fischer vnesl do zahraniční politiky nové neekonomické důrazy⁵⁹, prakticky došlo ke zvýraznění společenské a lidskoprávní dimenze zahraniční politiky⁶⁰. Zdůrazněna byla jak oblast evropské integrace, tak multilateralismus obecně⁶¹.

V neposlední řadě mělo na vznik dialogu podíl zavedení podobných formátů spolupráce v zahraničí, zejména právního dialogu USA a Číny (1996)⁶² a Lidskoprávního dialogu EU-ČLR (1995)⁶³. Věcnému řešení sporných otázek nahrávaly i kroky tehdejší čínské vlády Jiang Zemina. Roku 1997 byl podepsán Mezinárodní pakt o hospodářských a kulturních právech, v následujícím roce 1998 podepsala čínská strana i Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. Zatímco první z paktů se dočkal ratifikace v roce 2001, Pakt o občanských a politických právech nebyl ratifikován dodnes.

⁵⁷ Möller, "Germany and China (...)", 712.

⁵⁸ *Weißbuch 1994* (Bonn: Spolkové ministerstvo obrany, duben 1994): 38. Prostřednictvím:

Möller, "Germany and China (...)", 712.

⁵⁹ Tento posun je pochopitelný s ohledem na dlouhé období vlády CDU/CSU (1982-1998). Vzhledem k tomu, že zahraniční politiku Německa do značné míry určuje její ekonomický zájem, se opoziční strany (tj. jak SPD, tak Zelení) vůči tomuto přístupu vymezovaly. Logicky pak alternativní akcenty našly svou cestu jak do volebních programů obou stran, tak i do programového prohlášení nové vlády (SK3).

⁶⁰ Koalice SPD a Zelených stanovila ochranu lidských práv jako jednu z priorit německé zahraniční politiky zasazenou přímo v koaliční smlouvě (a dále posílenu v následující koaliční smlouvě z r. 2002). Lidská práva jako předmět zahraniční politiky byla dále zaktualizována a zdůrazněna po vojenské účasti na intervenci NATO v Kosovu v březnu 1999. Zdroj: "Deutsche Asienpolitik im Rückblick", 1.; Dále: Schulte-Kulkmannová, "The German-Chinese 'Rule of Law Dialogue'(...)", 4. Koaliční smlouvy SPD/Grünen: *Koalitionsvereinbarung zwischen der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands und BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN*, 51 s.; *Koalitionsvertrag 2002-2006*, 88s.

⁶¹ Czempiel, "Determinanten zukünftiger deutscher Außenpolitik", 1.

⁶² Konkrétněji o dialogu USA-ČLR pojednává Stephenson: Stephenson, *A Trojan Horse Behind Chinese Walls?* (...), 33s.

⁶³ Základní parametry Lidskoprávního dialogu EU-ČLR: *8. Bericht der Bundesregierung über ihre Menschenrechtspolitik in den auswärtigen Beziehungen und in anderen Politikbereichen* (Berlin: Spolkové ministerstvo zahraničí 2008): 178-179, http://bmj.de/files/-/3526/8_Menschenrechtsbericht_Bundesregierung.pdf (staženo 6. 1. 2011).

2.2. Očekávání: diskurz ve Spolkovém sněmu

Diskurz německé politiky mezi lety 1999 a 2000 k myšlence státoprávního dialogu s ČLR vycházel z konfrontace lidskoprávního zaměření zahraničněpolitického programu nové vlády s praxí. Jednalo se především o prohlubující se nerespektování lidských práv v ČLR po podepsání obou výše zmíněných paktů OSN v roce 1999 a před plánovaným vstupem do WTO v roce 2001. Vedle státoprávního dialogu tento diskurz navazoval na další témata: (1) na časté návštěvy kancléře v ČLR⁶⁴; (2) na otázky spojené s předsednictvím Německa v Evropské radě v první polovině roku 1999⁶⁵, (3) na probíhající 55. Konferenci OSN o lidských právech, při níž byla připravována a následně zamítnuta rezoluce k Číně; (4) na účast Německa na intervenci NATO v Srbsku a zničením čínského vyslanectví v Bělehradě.

V tehdejší Spolkovém sněmu panovala shoda, že ochrana lidských práv v Číně je „*stále neuspokojivá a v posledních letech se částečně zhoršila*“⁶⁶. Debata se tak netýkala otázky, zda se snažit na lidskoprávní situaci v Číně působit, ale pouze jak toho efektivně dosáhnout a zda má na formulaci současné politiky k Číně větší zásluhy koalice, či opozice. Pravicová opozice – CDU/CSU a FDP – prosazovala ostře pragmatický postup spojený s nátlakem. FDP navrhovala dokonce podmínit čínský vstup do WTO viditelnými pokroky v lidskoprávní oblasti a ratifikací obou paktů

⁶⁴ Formu těchto cest a opomíjení lidskoprávní tematiky kritizuje zejména závěr poslanecké frakce FDP: *Antrag der Abgeordneten Sabine Leutheusser-Schnarrenberger et al. und der Fraktion der F.D.P., "Haltung der Bundesregierung zu den Menschenrechtsverletzungen in der Volksrepublik China"* Drucksache 14/661 (Berlin: Deutscher Bundestag (23. 3. 1999)): 3s, <http://dipbt.bundestag.de/dip21/btd/14/006/1400661.pdf> (staženo 8. 5. 2011).

⁶⁵ Lidskoprávní dialogu EU, jenž fungoval od roku 1995, a který byl chápán jako hlavní prostředek k uplatňování vlivu EU na lidskoprávní situaci v Číně do té doby nepřinesl žádné konkrétní výsledky. Proto zejména poslanci FDP prosazovaly německou iniciativu za evropskou „rezoluci o Číně“ během německého předsednictví v Evropské radě. Více: *Antrag der Abgeordneten Sabine Leutheusser-Schnarrenberger et al. und der Fraktion der F.D.P., "Haltung der Bundesregierung zu den Menschenrechtsverletzungen in der Volksrepublik China"* Drucksache 14/661 (Berlin: Deutscher Bundestag (23. 3. 1999)): 1, <http://dipbt.bundestag.de/dip21/btd/14/006/1400661.pdf> (staženo 8. 5. 2011).

⁶⁶ Explicitně byly kritizovány zejména poměry v čínských pracovních táborech, institut převýchovy, „vraždy během výkonu trestu“, utlačování svobody projevu a svobody vyznání. Zdroj: *China-Resolution der VN-Menschenrechtskommission* Drucksache 14/2915 (Berlin: Deutscher Bundestag (15. 3. 2000)): 1, <http://dipbt.bundestag.de/dip21/btd/14/029/1402915.pdf> (staženo 7. 5. 2011); Zpráva byla schválena prostou většinou za podpory vládních stran. CDU/CSU a FDP byly proti, PDS se zdržela hlasování. FDP se v závěrech své pracovní skupiny projevovala ještě ostřeji. Dokument: *Antrag der Abgeordneten Sabine Leutheusser-Schnarrenberger et al. und der Fraktion der F.D.P., "Haltung der Bundesregierung zu den Menschenrechtsverletzungen (...)"*, 1.

OSN⁶⁷. Christian Schwarz-Schilling (CDU) zdůraznil, že je nutné postupovat sebevědomě a získat si u čínské vlády respekt⁶⁸. Státoprávní dialog jako takový pravicovou opozicí odmítán nebyl, na rozdíl od PDS. Její představitel Carsten Hübner zmínil potřebu prosazování lidských práv bez ohledu na jiné zájmy a k státoprávnímu dialogu se vyjádřil, že je „plný diplomatických fráží“ a nevzejde z něj nic konkrétního⁶⁹. Za vládní koalici při rozpravě vystupovali hlavně poslanci Zelených. Claudia Roth zdůrazňovala především potřebu „při dialogu ofenzivně zmiňovat lidskoprávní situaci v Číně“ a řešit tuto problematiku na všech úrovních⁷⁰. Její spolustraník Ludger Volmer (Státní ministr na ministerstvu zahraničí) zmínil:

„Jen při prosazení lidskoprávního dialogu na všechny politické úrovně se povede přesvědčit Čínu o nezbytnosti podstatných zlepšení v oblasti lidských práv. (...) Čím širší styčné plochy na všech úrovních mezi Spolkovou republikou Německo a Čínou, tím větší šance, že budeme schopni dialogem zprostředkovat naše hodnotové představy.“⁷¹

Shrme-li tedy tehdejší diskurz o politice v ČLR, jednoznačně se zaměřuje na problematiku lidských práv. Vládní koalice, zejména Zelení přitom zdůrazňují vznikající státoprávní dialog jako nejefektivnější možnou odpověď na tyto problémy. Explicitně je tak zmíněno lidskoprávní zacílení vznikajícího státoprávního dialogu s ČLR. V operativní části Závěrečného doporučení a zprávy Výboru pro lidská práva a humanitární pomoc Spolkového sněmu, jenž byl bezprostředně před začátek státoprávního dialogu schválen prostou většinou vládních stran, jsou navíc zmíněny následující cíle dialogu s ČLR: (1) ratifikace a prosazení Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech stejně tak jako Mezinárodního paktu o občanských a politických právech; (2) ochrana práv etnických a náboženských menšin (výslovně jsou zmíněni Tibeťané a Ujguři, respektive křesťané a muslimové); (3) zrušení trestu smrti; (4) zahájení přímých jednání mezi čínskou vládou a Dalajlamou o situaci v Tibetu⁷².

⁶⁷ *Antrag der Abgeordneten Sabine Leutheusser-Schnarrenberger et al. und der Fraktion der F.D.P., "Für eine China-Resolution (...)", 2.*

⁶⁸ *Stenographischer Bericht 108. Sitzung, Plenarprotokoll 14/108 (Berlin: Deutscher Bundestag (8. 6. 2000)): 148-D, <http://dipbt.bundestag.de/dip21/btp/14/14108.pdf> (staženo 4. 1. 2011).*

⁶⁹ *Ibid.*, 151, odstavec C.

⁷⁰ *Ibid.*, 149 odstavec D.

⁷¹ *Ibid.*, 152 odstavec C.

⁷² *Beschlussempfehlung und Bericht des Ausschusses für Menschenrechte und humanitäre Hilfe (18. Ausschuss), "Menschenrechte in der Volksrepublik China", 3.*

2.3. Základní koncepce státoprávního dialogu

2.3.1. Koncepce státoprávního dialogu

Listopadová schůzka roku 1999 mezi kancléřem Schröderem a čínským premiérem Zhu Rongjim, na které kancléř vznik Německo-čínského státoprávního dialogu navrhl, neznamena obrat společné právní spolupráce⁷³. Spíše se jednalo o reorganizaci dosavadní spolupráce fungující už od 80. let⁷⁴. Nový formát znamenal zařazení všech dosavadních projektů pod „střechu“ velké oficiální iniciativy.

První koncepci dialogu od prosince 1999 rozvíjel ředitel nově vzniklého dialogu Hans-Otto Bräutigam. Základním principem tohoto formátu byla od počátku idea nedělitelnosti právního státu, tedy prosazování všech dílčích priorit v rámci jediného právního dialogu. Interakce Německa s Čínou byla navázána na níže popsané formy. Zatímco symposia a kulaté stoly zajišťují rozvoj a programové zacílení dialogu, za pomoci dalších třech forem je program uskutečňován v následujících formách: (A) Symposia⁷⁵; (B) Interní/ externí kulaté stoly⁷⁶; (C) Projekty; (D) Výměny delegací; (E) Konzultace.

Aby všech dílčích projektů právní spolupráce do jedné iniciativy prakticky fungovalo, bylo nezbytné, rozdělit jeho správu mezi větší počet ministerstev⁷⁷. (1) Při novém rozdělení rolí dohlížel na dialog jako takový přímo Gerhard Schröder v rámci své „Kanzler-Iniziativa“⁷⁸. (2) Vlastní širší vývoj, odborné vedení a reprezentaci za

⁷³ Levyová (2), *Der Deutsch-Chinesische Rechtsstaatsdialog (...)*, 60.

⁷⁴ Schulte-Kulmannová, "The German-Chinese 'Rule of Law Dialogue'(...)", 5.

⁷⁵ Symposia tvoří oficiální a mediálně nejviditelnější část dialogu, přičemž se na každoroční bázi odehrávají střídavě v Německu a Číně. Trvají obvykle dva dny a jsou rozděleny do dvou plenárních zasedání (na začátku a na konci symposia) a na praktičtější orientovanou práci v tematicky rozdělených skupinách. Mezi cílové skupiny patří političtí zástupci, diplomaté a vysocí úředníci obou stran, zároveň jsou pozváni zástupci organizací, jež v rámci dialogu realizují konkrétní projekty. Pro svou oficiální formu i zastoupení symposia *de facto* jen oficiálně prezentují programové priority spolupráce na další rok. Více: Levyová (2), *Der Deutsch-Chinesische Rechtsstaatsdialog (...)*, 90-109.

⁷⁶ Neveřejné externí kulaté stoly slouží k širší a praktické koordinaci dialogu, přičemž se jich účastní jak němečtí, tak čínští účastníci. Dochází zde k draftování dvouletých programů. Interní kulaté stoly jsou obsazeny pouze německou stranou, přičemž slouží ke stanovování německých priorit v rámci dialogu. Jak funguje čínský proces stanovování priorit, není známo. Čínská strana tyto informace odmítá poskytovat. Více o německých kulatých stolech: *Ibid.*, 112. Problematika nedostatku informací o čínském vnitřním procesu. Více: *Ibid.*, 304.

⁷⁷ Do té doby právní spolupráci s Čínou s notnou dávkou nezávislosti vykonávalo zejména Spolkové ministerstvo spravedlnosti (BMJ) a Spolkové ministerstvo pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (BMZ).

⁷⁸ Podle Nicole Schulte-Kulmannové, která roku 2005 vytvořila jednu z prvních analýz dialogu, byl jedním z hlavních motivů pro vznik jednotného dialogu právě kancléřův kalkul. Cílem mělo být přesunutí vlivu nad dialogem na kancléře na úkor BMJ a BMZ, jejichž pozice byly oslabeny rozdělením

německou stranu provádělo Spolkové ministerstvo spravedlnosti (Bundesministerium der Justiz, BMJ). (3) Spolkové ministerstvo pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung, BMZ)⁷⁹ mělo naopak k dispozici rozpočet a staralo se o řízení projektů prostřednictvím svých specializovaných agentur⁸⁰. V průběhu projektů a po jejich skončení zajišťovalo jejich hodnocení prostřednictvím reportů a dotazníkových šetření⁸¹. (4) Specifickou úlohu hrálo ministerstvo zahraničí, které dohlíželo nato, aby se dialog vyvíjel směrem odpovídajícím programovým prioritám vlády. Zároveň převzalo nejpálčivější agendu – od roku 2001 vedlo znovuobnovený Německo-čínský lidskoprávní dialog⁸².

Základní parametry spolupráce udala Německo-čínská úmluva o spolupráci v právní oblasti z června 2000. Od června 2002 udávají následný vývoj dvouleté programy spolupráce (viz Příloha 3). Od října 2010 začalo pracovat s tříletými programy (aktuálně na léta 2010-2013).

2.3.2. Úmluva

Základní rámec německo-čínský státoprávní dialog podepsaný 30. 6. 2000⁸³, tedy několik týdnů po závěrečné diskusi ve Spolkovém sněmu při podpisu jeho zakládající smlouvy, Německo-čínské úmluvy o výměně a spolupráci v právní oblasti⁸⁴. Jednalo se o standardně dojednaný dokument, proto logicky reflektoval zájmy obou zúčastněných stran a tím se od představ poslanců značně lišil. Zatímco německá strana prosazovala široký dialog o všech otázkách práva bez výjimek, čínská strana zastávala právě opačný

nastavování programové náplně (BMJ) a praktickým výkonem a financováním (BMZ). Zdroj: Schulte-Kulkmannová, "The German-Chinese 'Rule of Law Dialogue'(...)", 6.

⁷⁹ BMZ je do dialogu zapojeno vzhledem k tomu Čína je stále považována za rozvojovou zemi a spadá tak do rozvojové politiky německé vlády.

⁸⁰ Společnost pro technickou spolupráci (Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit, GTZ), Německá rozvojová služba (Deutscher Entwicklungsdienst, DED) a Inwent – Capacity Building International. Od roku 2011 byly agentury spojeny v jednu Společnost pro mezinárodní spolupráci (Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit, GIZ). Více: "GTZ, Partner for the Future Worldwide", Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit, <http://www.gtz.de/en/689.htm> (staženo 19. 5. 2011).

⁸¹ Zdroj: Levyová (2), *Der Deutsch-Chinesische Rechtsstaatsdialog (...)*, 62.

Vůbec první empirickou analýzu vyhodnocovacích mechanismů BMZ provedl v roce 2009 Vishnu Sridharan: Sridharan, "Rule of Law Indicators in Context (...)", 433-456.

⁸² Levyová (2), *Der Deutsch-Chinesische Rechtsstaatsdialog (...)*, 112.

⁸³ Schulte-Kulkmannová, "The German-Chinese 'Rule of Law Dialogue'(...)", 5.

⁸⁴ Hned zpočátku jednání čínská strana zamítla německý návrh na začlenění slova „státoprávnost“ do názvu dokumentu. Název tak spíše vyvolává pocit, že přesun poznatků probíhá oboustranně, tedy i z ČLR do Německa. Pojem „státoprávnost“ nenašel svou cestu ani nikam do těla čínské verze dokumentu, kde čínská strana použila homonyma (fazhi, 法治) vyjadřující „systematičnost práva“ namísto (fazhi, 法制) vyjadřujícího „státoprávnost“. Levyová (2), *Der Deutsch-Chinesische Rechtsstaatsdialog (...)*, 64.

postoj, jednat jen o otázkách, na kterých mají obě strany zájem a které jsou považovány za aktuální⁸⁵. Za takové byly čínskou stranou považovány správně a hospodářsky orientované zákony v těch oblastech, jež musely být novelizovány před vstupem Číny do WTO. Úmluva proto nakonec stanovila následující oblasti spolupráce:

- a. Správní právo
- b. Občanské a obchodní právo
- c. Hospodářské právo
- d. Pracovní a sociální právo
- e. Ustanovení

Třebaže se původně premiér Zhu a kancléř Schröder domluvili, že se spolupráce neomezí jen na technické detaily, a že zahrne i lidskoprávní oblast, předem byla z dialogu vyloučena natolik zásadní témata jako ústavní právo (otázky dělby moci ve státě a vymahatelnosti základních práv) nebo právních garancí existence nezávislých spolků a sdružení. Mimoto další podstatné oblasti zůstaly zastřeny v části „Ustanovení“ (ad e). Do této složky spadala: (1) Ustanovení k prosazení zákonů (tzn. trestní právo hmotné); (2) Ustanovení k ochraně zaručených práv občanů (tzn. trestní právo procesní a vymahatelnost zákonů na ochranu životního prostředí) (3) Ustanovení pro boj s korupcí⁸⁶. Na tento tematický posun zareagovala i německá strana na svém interním kulatém stole, když stanovila podmínky pro vznik úspěšných projektů: (A) Spolehliví organizátoři projektů; (B) Obecná způsobilost k právní spolupráci; (C) Dlouhodobý záměr; (D) Relevance k tématice právního státu; (E) Relevance ke stanoveným prioritám⁸⁷.

Ačkoliv je tematický posun mezi původními německými představami o dialogu a jeho reálným rámcem značný, je také pochopitelný. Vzhledem k tomu, že se témata formulovala obecně, zůstal v právním rámci nadále prostor pro projekty zabývající se jak širšími státoprávními souvislostmi, tak technickými detaily, jež mohou mít zásadní vliv na postavení občanů před zákonem.

⁸⁵ Ibid., 289.

⁸⁶ Ibid., 65.

⁸⁷ Pro konkrétní výsledky obsahové analýzy primárních dokumentů spolupráce, viz strany 63-69. Odkaz: Ibid., 112.

3. Kvantitativní část

3.1. Organizace: Kdo se dialogu účastní?

Pakliže konkrétní projekty určují výslednou podobu státoprávního dialogu, jejich obecné předpoklady jsou do značné míry odvozeny od širších profilů jejich organizací. V oblasti, která je dosud nedostatečně prozkoumána a jejíž četné prameny jsou dosud veřejnosti nedostupné, získává analýza organizací důležitou roli. Tato práce je však primárně zaměřena na analýzu projektů, proto se analýza organizací omezí jen na základní kvantitativní přehled. S těmito omezeními poskytne dílčí odpověď na první otázku *Policy Transferu*: „Kdo se dialogu účastní?“ (*Who transfers policy?*). V rovině konkrétních účastníků se touto otázkou dále zabývá projektová analýza.

3.1.1. Obecná charakteristika

K říjnu 2010 se na státoprávním dialogu v za dosavadní období jeho existence podílelo celkem 32 německých institucí a organizací. Dostupné zdroje umožňují organizace dále analyzovat podle jejich typu, podle období, kdy započaly s realizací prvního projektu, podle geografického rozložení i jejich projektů samotných.

Nejsilněji je v dialogu zastoupen státní sektor a akademické instituce, přičemž se s celkem 11 institucemi stal vůbec nejsilnějším. Do této skupiny patří 9 univerzit⁸⁸ a dva výzkumné ústavy, jmenovitě Instituty Maxe Plancka (Hamburský a Freiburský institut)

⁸⁸ Georg-Augustova univerzita Göttingen, Sárská univerzita (Universität Saarland), Goethova univerzita ve Frankfurtu nad Mohanem, Humboldtova univerzita, Freiburská univerzita, Univerzita Münster, Hamburská univerzita, Vysoká škola v Mohuči (Fachhochschule Mainz).

a Ústav pro srovnávání pracovních a průmyslových vztahů (ICOLAIR)⁸⁹. Státní sektor se dialogu účastní na dvou rovinách: (1) na úrovni ministerstev⁹⁰; (2) na úrovni spolkových právních institucí⁹¹. Reprezentativní zastoupení v dialogu mají dále politické nadace⁹² a právníká či hospodářská sdružení⁹³.

Významná část (9 ze 14) německých právní instituce spolupracovaly s čínskými partnery ještě před vznikem státoprávního dialogu v roce 2000. Organizací, která v rámci dialogu dosud vede vůbec nejstarší projekt je Friedrich-Ebert-Stiftung⁹⁴. Projekty započaté před rokem 1990 zastupuje v dialogu dále Německá akademická výměnná služba (Deutsche akademische Austauschdienst, DAAD) a jedna z neaktivnějších německých univerzit v Číně, Georg-Augustova univerzita Göttingen.

Nově zapojené organizace	
< 1990	3
1990-1996	4
1997-2000	3
2001-2005	7
> 2006	7

Jakkoliv byly vztahy Německa a Číny na počátku 90. let utlumeny, v jejich první polovině došlo k aktivizaci spolkových ministerstev (BMZ, Spolkové ministerstvo

⁸⁹ Bližší informace k činnosti ústavu: "The World of Labour, Expert Counselling in Employment Law & Economic Law", Law Office Dr. Geffken, <http://www.icolair.de/index.php?id=5&L=2> (staženo 19. 5. 2011).

⁹⁰ Spolkové ministerstvo zahraničí (AA), Spolkové ministerstvo spravedlnosti (BMJ), Spolkové ministerstvo pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (BMZ), Spolkové ministerstvo vnitra (BMI), Spolkové ministerstvo hospodářství a technologie (Bundesministerium für Wirtschaft und Technologie, BMWi), Spolkové ministerstvo práce a sociálních věcí (Bundesministerium für Arbeit und Soziales, BMAS).

⁹¹ Spolková právníká komora (BRAK), Spolková notářská komora (BNOTK), Spolkový kartelový úřad (Bundeskartellamt).

⁹² Podle počtu projektů v následujícím pořadí: Hans-Seidel-Stiftung (HSS), Friedrich-Ebert-Stiftung (FES), Alexander von Humboldt Stiftung (AHS), Heinrich-Böll-Stiftung (HBS), Konrad-Adenauer-Stiftung (KAS).

⁹³ Německo-čínské právnícké sdružení (Deutsch-Chinesische Juristenvereinigung, DCJV), Německý svaz advokátů (DA), Komora patentních zástupců (Patentanwaltsskammer, PAK), agentura Obchod a investice Německo (Germany Trade and Invest, GTAI), Německý průmyslový a obchodní sněm (Deutscher Industrie- und Handelstag, DIHK)

⁹⁴ Jako jedna z mála pracuje FES v Číně s mnoha různými partnery od Komunistické strany Číny, přes akademické instituce až po několik nevládních organizací. První kancelář FES (a německých nadací) v Číně i byla otevřena na jaře 1985 v Šanghaji. Od té doby zde FES patří mezi neaktivnější německé nadace. Více k čínským partnerům FES: "Die Friedrich-Ebert-Stiftung in Beijing, For social justice and international understanding", Friedrich-Ebert-Stiftung China, <http://www.feschina.net/FESBeijing.asp> (staženo 19. 5. 2011).

; Více k historii: "20 Jahre Partnerschaft für Zusammenarbeit und Entwicklung, For social justice and international understanding", Friedrich-Ebert-Stiftung China, <http://www.feschina.net/Veranstaltung050415.asp> (staženo 19. 5. 2011).

vnitru (Bundesministerium des Innern, BMI), ale také ARD⁹⁵ (v zastoupení Bavorského rozhlasu) a Sárské univerzity. Větší dynamiku právních vztahů lze zaznamenat po tzv. Herzogově iniciativě (viz. Historická východiska), kdy první projekty vytvořilo dnes klíčové Spolkové ministerstvo spravedlnosti a Ministerstvo zahraničí. Většina současných organizací se do německo-čínské právní spolupráce nicméně zapojila až po vzniku státoprávního dialogu. Noví aktéři představují zejména výzkumné instituce (např. Ústav Maxe Plancka (Max Planck Institut, MPI) v roce 2001), další univerzity (přinejmenším 5 z 9), další nadace a také vládní i nevládní odborné instituce (2005: Spolková právnická komora (Bundesrechtsanwaltskammer, BRAK), Spolková notářská komora (Bundesnotarkammer, BNOTK), 2008: Německý svaz advokátů (Deutscher Anwaltverein, DA).

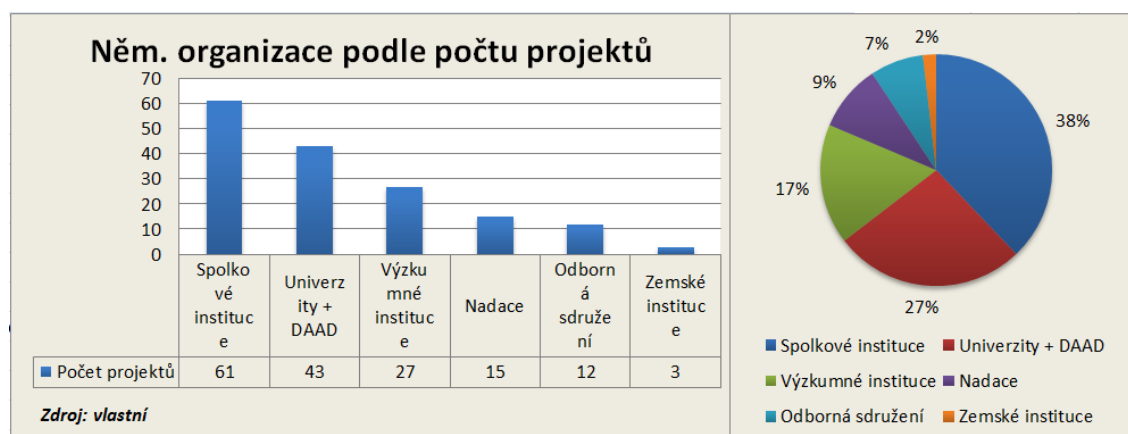
Sídlo organizace	
Berlín	14
Bonn	5
Mnichov	4
Hamburg	2
Freiburg	2
Göttingen	1
Saarbrücken	1
Mohuč	1
Münster	1
Frankfurt n. M.	1

Konečně, dostupné zdroje umožňují organizace ilustrativně rozřadit podle jejich německé centrály. Jako centrum státoprávního dialogu vede bezkonkurenčně Berlín. V každém z posledních pěti měst se naopak nachází jedna ze zapojených univerzit. Centrem státoprávního dialogu však do jisté míry je také město Eschborn u Frankfurtu nad Mohanem, kde sídlí Společnost pro mezinárodní spolupráci (GIZ), agentura BMZ, která za ministerstvo administruje všechny jeho projekty.

⁹⁵ Poskytovatel německého veřejnoprávního rozhlasového vysílání, plný německý název: Arbeitsgemeinschaft der öffentlich-rechtlichen Rundfunkanstalten der Bundesrepublik Deutschland, ARD.

3.1.2. Organizace podle počtu projektů

Za snad nejpodstatnější kvantitativní kritérium charakteristiky organizací lze považovat četnost projektů na organizaci. Všechny aktéry lze bez větších problémů rozřadit do následujících šesti skupin. Hodnoty grafu vyjadřují počty projektů na konkrétní skupinu a jejich procentuální rozřazení.

Jak z grafu vyplývá, akademické organizace jsou v dialogu nejsilnější nejen svým zastoupením, ale také celkovým počtem projektů, která převyšuje i spolkové instituce 70 ku 61. Nevládní sektor je zastoupen plnými 62%. Ostatní typy organizací, jež se na právní spolupráci podílí ve větší míře až v posledních 10 letech (všechny nadace kromě FES, odborná sdružení), hrají zatím v dialogu vedlejší roli. Obzvláště slabě je na dialogu zastoupena zejména zemská úroveň⁹⁶. Výjimku v tomto případě tvoří výzkumné ústavy mezinárodního práva Maxe Plancka (Freiburg a Hamburg), které za dobu svého fungování od r. 2001 iniciovaly 19 výzkumných projektů.

Porovnáme-li zvláště všech 32 institucí podle základních kvantitativních charakteristik jejich projektů, získáme detailnější představu o jejich zapojení do dialogu. Tato část vychází z kompletní matice 143 projektů⁹⁷, jejíž graf byl pro svou velikost vyjmut a nachází se v na konci práce (viz graf Německé organizace podle počtu projektů, str. 26) Zaměříme-li se na celkový počet projektů na instituci, vynikají zejména 3 – BMZ a MPI

⁹⁶ Výjimku tvoří partnerství měst Berlína a Pekingu z roku (1999) a dlouholetá spolupráce Bavorského rozhlasu a čínské Státní správy rádia, filmu a televize (SARFT) z roku 1994. Viz projektová analýza nebo její zdroj: Katja Levyová (1), „(...) Ein Überblick“, s. 54.

⁹⁷ Kvůli nepřístupnosti detailních statistik o státoprávním dialogu, které by jasně rozdělily nově přibývající projekty od projektů upravovaných a prodlužovaných, byly tyto projekty nerozlišeny všechny do matice započítány. Tento krok se do jisté míry musel projevit na zvýšení vykazovaného počtu projektů u institucí, které projekty vykonávají a) delší dobu b) které projekty častěji kalibrují. Pro bližší informace o technické problematice viz Data nebo Příloha 1 - Definice proměnných.

oba zapojené do 21 projektů, třetíci výjimečně aktivních institucí doplňuje BMJ s 19 projekty. S počtem 161 projektových jednotek⁹⁸ připadá na instituci 5,03 projektů (aritmetický průměr). Zmiňované tři nejaktivnější instituce (BMJ, BMZ, MPI) průměr značně zvyšují, odečteme-li je, získáme průměr 3,45 projektu na instituci. Jakkoliv je platnost těchto závěrů vnitřně omezena (viz Data), možná odchylka nemůže výsadní postavení těchto tří institucí v dialogu zpochybnit. U kritéria celkového počtu projektů na instituci dále podle jejich typu vynikají: (A) Georg-Augustova univerzita Göttingen (11) a DAAD (9), nejméně naopak univerzity hamburská a münsterská univerzita (po 2 projektech); (B) Právnická profesní sdružení: DCJV (6 projektů) a BRAK (5 projektů); (C) Z nadací je podle počtu projektů nejaktivnější bavorská Hans-Seidel-Stiftung (5 projektů), nejméně aktivní naopak Konrad-Adenauer-Stiftung (jediný projekt).

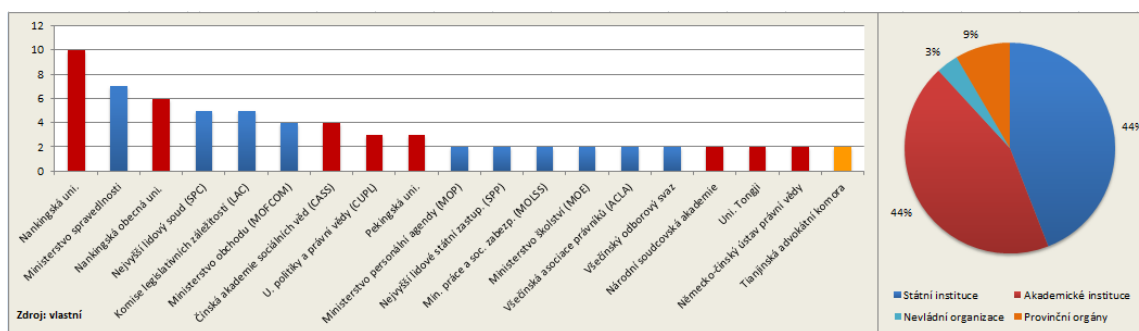
Plných 118 ze 161 projektů je organizováno samostatně, tedy jedinou institucí. Nejvíce takových projektů organizuje BMZ (20) a MPI (19). Samostatné projekty jsou typické pro obě výzkumné (nevzdělávací) instituce, tedy vedle MPI také pro ICOLAIR (5 samostatných projektů z 6)⁹⁹. Více samostatných než společných projektů dále zpravidla administrují univerzity (Mohuč, Frankfurt n. M., Sárská, Freiburská i Münsterská univerzita) a DAAD. Značná převaha samostatných projektů na úkor společných je patrná u drobně zapojených institucí, ať už se jedná veškeré nadace či velkou většinu odborných organizací.

⁹⁸ Hodnota zahrnuje celkový počet projektů + projekty organizované více institucemi rozdělené na odpovídající počet jednotek a přiřazené ke každé instituci.

⁹⁹ Zatímco ICOLAIR provádí všechny projekty s partnerskou organizací v ČLR, značná část projektů MPI je zřetelně koncipována jako samostatné výzkumné záměry. Jakkoliv nelze z dokumentů přesný počet čínských partnerů MPI zjistit, uvedl MPI čínské partnery jen při 3 projektech: Právnická škola při Pekingské univerzitě, Čínská univerzita politiky a práva, Univerzita v Nankingu.

Společně organizované projekty sice tvoří menšinu (43 ze 161), avšak za pozornost stojí BMJ, které jako odborný garant a zajišťující organizace celého dialogu téměř polovinu svých projektů organizuje s dalšími institucemi. Výjimečné postavení mezi univerzitami v i v tomto pohledu zaujímá göttingenská univerzita – jako jediná vykazuje znatelně více společných než samostatných projektů (8:3)¹²⁶. Obdobné výjimky v dalších typech organizací tvoří BMWi (organizuje 4 projekty, všechny společně)¹⁰⁰ nebo Spolkový kartelový úřad (1 společný projekt).

Čínské partnerské organizace sice nepatří mezi předměty tohoto výzkumu, bez jejich, byť telegrafické charakteristiky se přirozeně nelze obejít¹⁰¹. Vycházíme-li ze stejných pramenů a použijeme-li stejnou metodu pro analýzu, vyplyne, že se 69 čínských partnerů účastní 114 projektových jednotek⁹⁸. Přitom znatelně silněji je na čínské straně oproti německé zastoupen státní a akademický sektor na úkor nevládních organizací. Naopak provinční organizace (uvažujeme-li je jako ekvivalent zemských organizací v Německu) zastupuje hned 8 organizací a institucí na rozdíl od dvou německých zástupců¹⁰². Čínská účast na spolupráci se obecně vyznačuje větší roztržitostí do velkého počtu státních úřadů a komisí – tato oblast stojí za 52 projektovými jednotkami ze 114. Shodou okolností je zcela shodně zastoupen akademický sektor, u něhož se docela stírá rozdíl mezi univerzitní úrovní a úrovní čistě výzkumných institucí. Plných 49 z 69 organizací je zastoupeno jediným projektem.

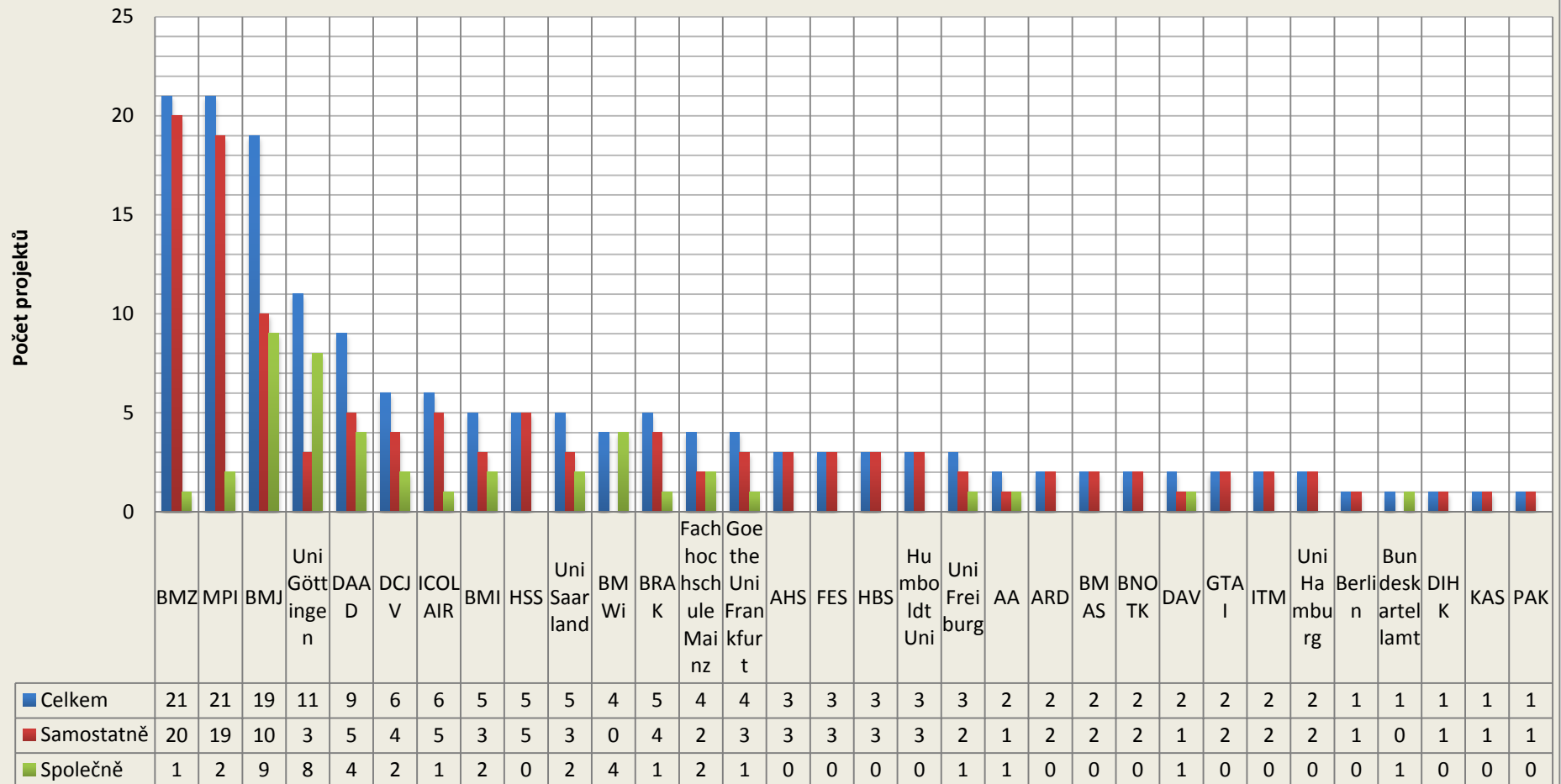

¹⁰⁰ Od roku 2001 se například věnuje právním ustanovením IT spolu s BMJ a BMAS, vzdělávání čínských právníků (spolu s BMJ a Inwent (agentura BMZ), ochraně duševního vlastnictví (BMZ a GTZ (agentura BMZ)) nebo správního práva procesního (BMJ).

¹⁰¹ Jakkoliv neexistuje jakákoliv analýza čínské strany státoprávního dialogu, mělo by být možné vytvořit empirickou analýzu čínských organizací, které se na dialogu podílí. Bohužel, ani taková analýza dosud neexistuje.

¹⁰² Zatímco německou stranu na zemské úrovni zastupuje město Berlín (od r. 1999) a ARD-Bavorský rozhlas (od r. 1995), v Číně jsou zastoupeny vedle Pekingu (partnerské město Berlína) provincie Shandong, 3 provinční odborové organizace a 2 Tianjinské advokátní komory.

Německé organizace podle počtu projektů

Zdroj: vlastní

Na projektové náplni státoprávního dialogu se na německé straně podílí zejména akademická obec (univerzity a výzkumné instituce, celkem 70 projektových jednotek) a spolkové instituce (61 projektových jednotek), v menší míře pak politické nadace a odborná (právnícká a hospodářská) sdružení, což může vyplývat i z pozdějšího zapojení do německo-čínské právní spolupráce až po ustanovení oficiálního státoprávního dialogu. Zároveň se ukazuje, nakolik jsou akademické instituce schopny hrát hlavní roli při reálném rozvíjení spolupráce mezi oběma výrazně odlišnými státy. Všechny organizace, a to jak německé, tak čínské, lze považovat za plně relevantní k původní německé myšlence široce koncipovaného státoprávního dialogu. Samotný přínos k rozvoji klíčových témat (viz Očekávání) lze však zhodnotit až po zkoumání jejich projektů.

3.2. Projekty: Co je předmětem dialogu?

Kvantitativní analýza projektů hledání odpověď na otázku *Policy Transferu* „Co je předmětem dialogu?“ (*What is transferred?*). Třebaže žádná z analýz, byť s použitím kvalitnějších zdrojů, není schopná tuto otázku plně zodpovědět¹⁰³, dílčí odpovědi je možné získat charakteristikou účastníků projektů, přiblížením interakce mezi Němci a Číňany, analýzou témat zastoupených ve všech projektech a v neposlední řadě také přehledem formální podoby všech projektů. Následující proměnné bylo možné zkoumat ve dvou podobách: (A) Nakolik je daná proměnná (skupina účastníků/ forma/ téma)¹⁰⁴ v projektech zastoupena (tj. četnost formy); (B) Nakolik daná proměnná existuje sama o sobě v konkrétním projektu (tj. počet projektů). Konečně, k bližšímu přiblížení problematiky byly stanoveny i vedlejší proměnné jako např. aktivní/pasivní přístup ke spolupráci nebo nejčastější tematické přesahy (tj. širší/ sekundární témata projektů).

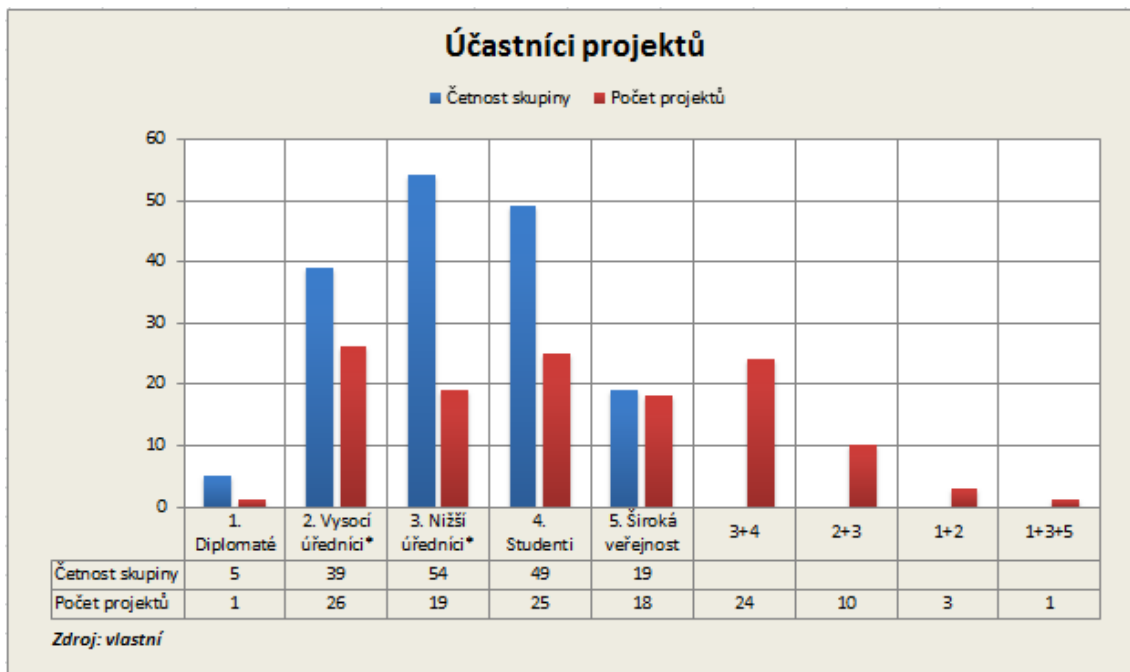
3.2.1. Účastníci

Část věnovaná účastníkům projektů volně navazuje na analýzu organizací, neboť obě nabízí odpovědi na konceptuální otázku: „Kdo dialog utváří?“ (*Who transfers policy?*).

¹⁰³ Z dostupných zdrojů například nelze vyčíst rozsah jednotlivých projektů, a to jak daný počtem účastníků, tak rozpočtem. Kusé se ukázaly být také informace o délce realizace jednotlivých. Proto ani toto kritérium nebylo nakonec do analýzy zařazeno.

¹⁰⁴ Blíže viz Příloha 1 - Definice proměnných.

Analýza účastníků ukázala, že se státoprávní dialog jako rámec spolupráce podařilo naplnit. Typické jsou nicméně výkyvy v zastoupení jednotlivých proměnných - zkoumaných skupinách. Následující graf se zabývá rozložením jednotlivých skupin účastníků mezi projekty.

Praktické naplnění spolupráce lze snadno dovodit z pouhých pěti projektů, jichž se účastní nejvyšší politici a diplomaté. Jedná se například o každoroční oficiální symposia¹⁰⁵ nebo o Lidskoprávní dialog¹⁰⁶ Spolkového ministerstva zahraničí. Za celých deset let fungování dialogu byl zjištěn jen jediný výjimečný projekt, na kterém se spojila politická rovina s rovinou veřejnou, a to účastí místopředsedkyně Spolkového sněmu Antje Vollmerové (bez účasti čínského protějšku) v roce 2001 na třídenním veřejnosti přístupném semináři „*Infrastrukturní opatření a participace občanů*“ organizovaným Spolkovým ministerstvem zahraničí a göttingenskou univerzitou. Čínským partnerem projektu se stala nankingská univerzita¹⁰⁷. Všeobecná neúčast diplomatů a politiků na projektech může znamenat přenechání pozornosti klíčovým cílovým skupinám, zároveň však může znamenat i distanc od jejich obsahu.

¹⁰⁵ Právě tyto projekty (5 ze 161) mají v médiích největší viditelnost. Je s podivem, jak rozsáhlé zkrácení státoprávního dialogu tím v médiích dochází. Velmi kvalitní diskurzivní analýzu německých i čínských médií v otázce státoprávního dialogu provedla Katja Levyová: Levyová (2), *Der Deutsch-Chinesische Rechtsstaatsdialog (...)*, 141.

¹⁰⁶ Žádné konkrétnější informace k průběhu a výsledkům Lidskoprávního dialogu Ministerstva zahraničí nejsou veřejnosti dostupné.

¹⁰⁷ Levyová (1), (...) *Ein Überblick*, 22-24.

Nejčastěji se na projektech podílí úředníci¹⁰⁸ (93 projektů ze 161), z toho 45 projektů se účastní výhradně oni. Relativně častá je i kombinace vysokých a nižších účastníků dosáhla počtu 10 projektů. Často se jedná o technické semináře a workshopy na kterých se podílí jak profesionálové z centrální úrovně, tak zástupci jednotlivých provincií, případně spolkových zemí¹⁰⁹. Stejně jako na úrovni zapojených organizací, tak logicky na úrovni jednotlivých účastníků je další z předně zastoupených skupin akademická obec¹¹⁰ - studenti byli zapojeni v plných 49 projektech. Studenti fungují v projektech jako jasně uzavřená skupina, nemísí se s žádnou jinou skupinou kromě dalších akademických pracovníků (zejm. pedagogové). Reálný počet projektů pro studenty (25), tak plně doplňuje kombinace 3+4 (viz graf účastníků). Široká veřejnost se naopak měla možnost zapojit pouze do 19 projektů ze 161. Uzavřenost dialogu širší veřejnosti výmluvně ilustruje i fakt, projekty pro veřejnost až na jedinou výše zmíněnou výjimku nebyly koncipovány jako setkání veřejnosti s dalšími skupinami a veřejnost se jich tak účastnila osamocena.

3.2.2. Témata

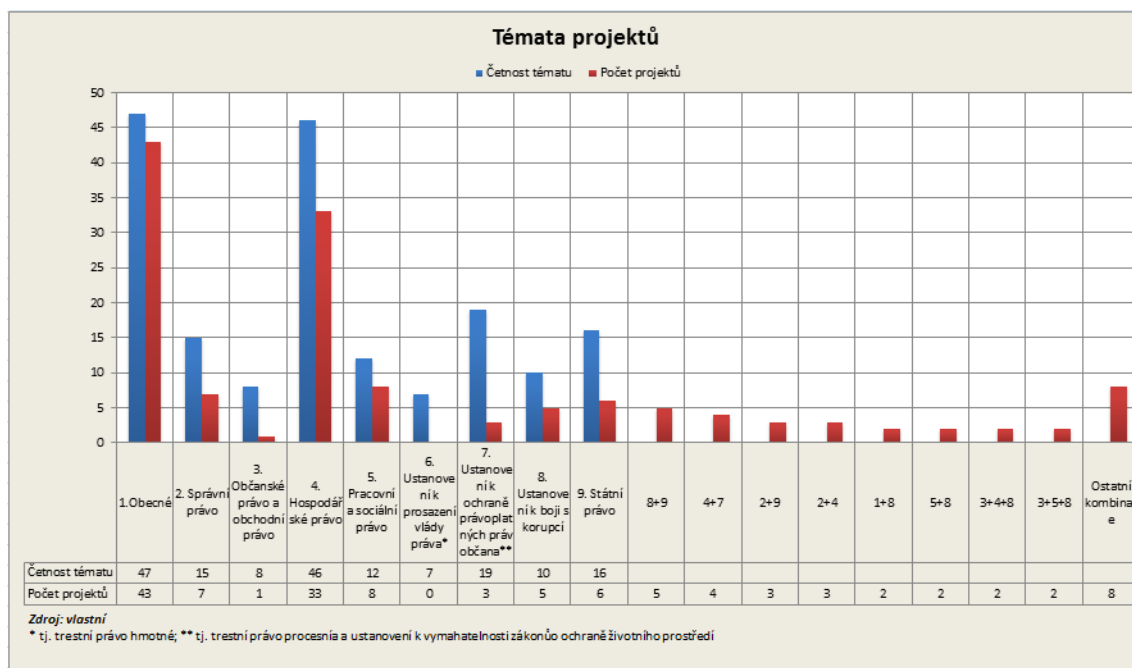
Další součástí komplexní odpovědi na otázku *Policy Transferu* „Co je předmětem dialogu?“ (*What is transferred?*) poskytuje analýza tematického zaměření projektů. *De iure* jsou tato témata pevně stanovena zakládající úmluvou státoprávního dialogu (viz část Úmluva). Mimo základních 8 témat patří do dialogu i 9. téma, totiž samotné státní právo. To na odpor čínské strany nezískalo výslovnou zmínku v oficiálním dokumentu, ale jeho tematika vyplývá hned u 16 projektů¹¹¹.

¹⁰⁸ Zahrnuje mimo státních úředníků také profesionály soukromé sféry a akademické pracovníky. Pro konkrétní definice skupin viz Příloha 1 - Definice proměnných.

¹⁰⁹ Typický projekt tohoto stříhu proběhl mezi listopadem 2000 a květnem 2006 pod názvem Ustanovení o podpoře malých a středních podniků. Organizovala ho GTZ (BMZ) na německé a Ministerstvo financí a obchodu (MOFCOM) na čínské straně. Projekt zprostředkoval poradenství čínským úřadům ohledně právního zajištění nezávislých hospodářských sdružení a zároveň prováděl školení pro podnikatele a úředníky na úrovni jednotlivých provincií, přičemž se zvláště zaměřoval na tematiku *Public-Private-Partnerships* (PPP). Ibid., 29-30.

¹¹⁰ Prameny neumožňují rozlišovat mezi zaměstnanci akademických institucí, kteří projekty administrují (tj. úředníky) a mezi těmi, kteří jsou zapojeni jako samotní účastníci (tj. vědci). Samotné zapojení odborných a administrativních pracovníků univerzit tak volně dokládá 24 projektů kombinace 3+4 (viz graf). Zvláště tak byla vyčleněna pouze jasně rozeznatelná kategorie studentů (tj. studenti bakalářských a magisterských cyklů). Více viz Příloha 1 - Definice proměnných.

¹¹¹ Jedná se o praxi ignorování problematických témat (*mainstreaming*), která sice jsou implicitně v projektech tolerována, avšak explicitně nesmí zaznít. Jedná se o zcela běžnou praxi v rámci dalších součástí evropsko-čínských vztahů. Například v oblasti evropsko-čínské mládežnické spolupráce patří do této skupiny témata dialogu mládeže obou stran o mezinárodněpolitických otázkách. Zdroj: Interview s diplomatem Evropské služby vnější akce, 8. května 2010.

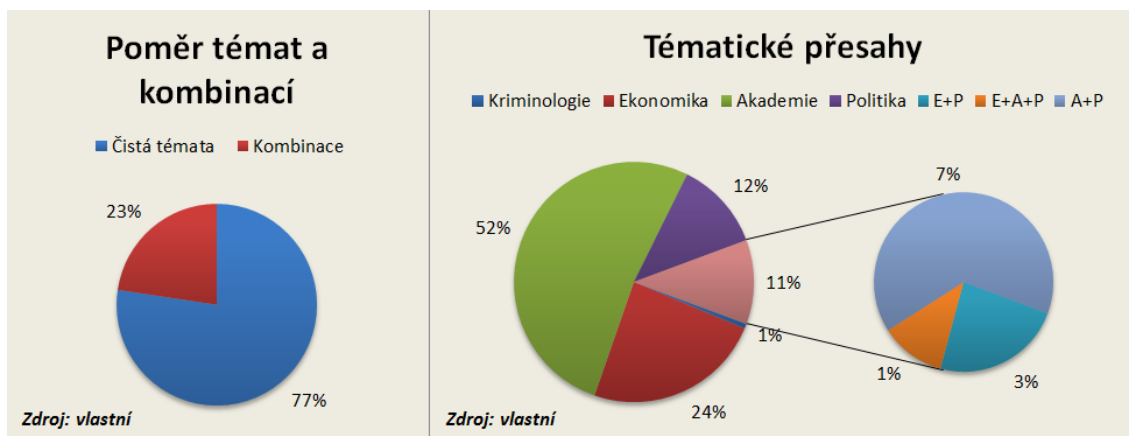

Mezi stanovenými tématy jednoznačně vynikají obecná (47) a hospodářskoprávní témata (46). „Obecná témata“ charakterizuje jejich oborová nevyhraněnost a apolitičnost. Často se jedná například o studijní programy čínských a německých vysokých škol. Ve dvou případech navíc došlo k vyvažování politicky problematického projektu jeho neutrálním názvem (1+8)¹¹². Výjimku, jež potvrzuje pravidlo, v tomto ohledu bezesporu vytváří Friedrich-Ebert-Stiftung svým Lidskoprávním dialogem, do něhož je zapojena jak komunistická strana Číny, tak např. nevládní organizace.¹¹³

Relativně problematická a přesně specifikovaná témata (viz graf Témata projektů, hodnoty 6 a 7) se obvykle nevyskytují v kombinacích. Naopak státoprávní projekty byly v 10 z 16 případů (viz graf Témata projektů) konkretizovány kombinací s dalším tématem, nejčastěji s bojem proti korupci (5) a správním právem (3).

¹¹² MPI ve Freiburgu spolu s Pekingskou univerzitou roku 2010 představili projekt týkající se regulací a cenzurou internetu pod obligátním názvem: „Přizpůsobení trestního práva novým východiskům globální informační a rizikové společnosti („Anpassung des Strafrechts and die neuen Herausforderungen der globalen Informations- und Risikogesellschaft“). Projekt lze dohledat v dokumentu: *China Synopse*, "Projekte des Rechtsstaatsdialogs(...)", 6.

¹¹³ Tento projekt zároveň patří mezi vůbec nejstarší dosud fungující prodlužovaný projekt v rámci dialogu (od r. 1987). Více k Lidskoprávnímu dialogu FES: "7. *Chinesisch-Deutscher Menschenrechtsdialog*, For social justice and international understanding", Friedrich-Ebert-Stiftung China (28. - 29. 10. 2005), <http://www.feschina.net/Veranstaltung051028.asp> (staženo 19. 5. 2011).

Třebaže jsou do jisté míry v projektech zastoupena všechna témata, došlo oproti normativní koncepci dialogu (viz Úmluva) k četným výchytkám. Vedle hospodářsky laděných projektů jsou silně zastoupena obecná akademická témata, celkem obě skupiny čítají 93 ze zkoumaných 161 projektových jednotek¹¹⁴. Na druhou stranu se projekty ukazují být v ohledu svých témat flexibilní, necelá čtvrtina projektů pracuje s tematickou kombinací, přičemž výjimečné nejsou ani kombinace tří témat.

3.2.3. Formy

Třebaže se *Policy Transfer* formami projektů pro přenášení politik výslovně nezabývá, přesto tato kapitola dále dokreslí podobu projektů, „Co je předmětem dialogu?“. Zároveň ukazuje, jaké formy se dosud projevují jako osvědčené pro přenos právních poznatků.

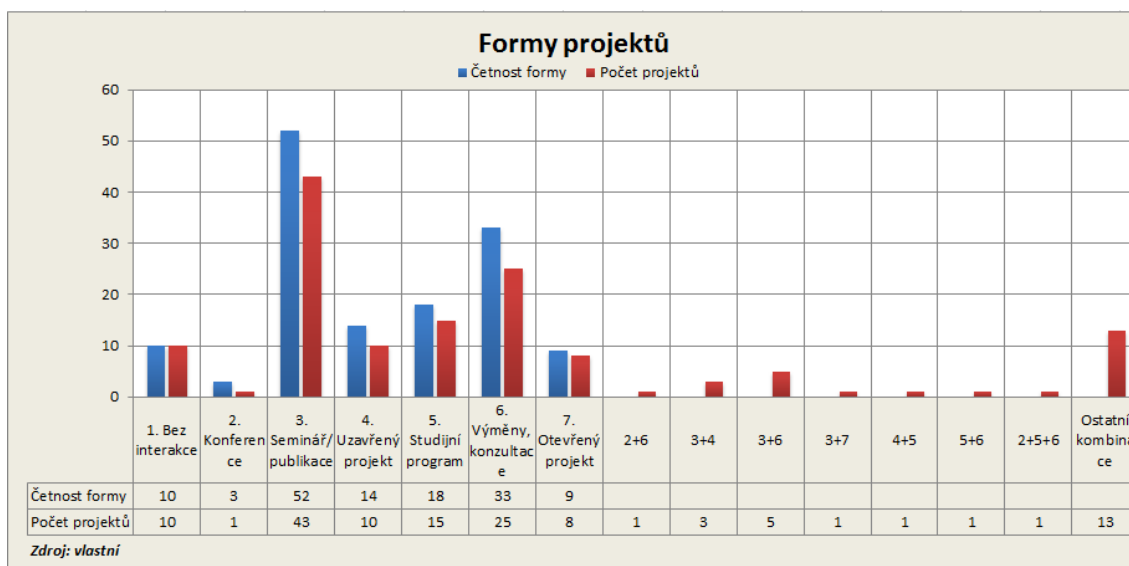
Po deseti letech spolupráce stále existuje velký počet různých forem projektů¹¹⁵. Podrobné informace jsou dosud k dispozici jen ke každoročním reprezentativním formám státoprávnímu dialogu¹¹⁶. Všechny projekty je nicméně možné po rozřazení do sedmi základních skupin analyzovat alespoň kvantitativně¹¹⁷.

¹¹⁴ Akademická orientace dialogu se dále projevuje v širěji určených tématech – oborových přesazích. Podle tohoto kritéria lze více než 50% projektů považovat za akademicky orientované. Suverénní postavení akademických projektů, dále posiluje fakt, že 3/4 smíšených forem je opět, byť zčásti akademicky profilovaných (viz graf Tématické přesahy).

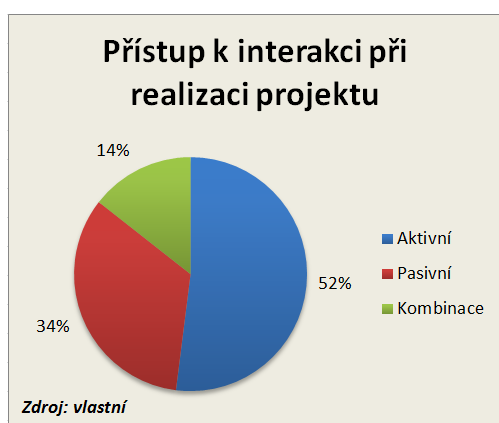
¹¹⁵ Zaznamenáno bylo například 18 různých jedinečných kombinací, tj. u více než 10% z celkového počtu projektů.

¹¹⁶ Viz Koncepce.

¹¹⁷ Zvláštní pozornost je třeba věnovat formě uzavřeného (exkluzivního) projektu. Jedná se o formu pro odborné projekty, které nemají konkrétní formu semináře nebo dílny. Takové projekty se naopak často vyznačují obecným zaměřením a dlouhodobým trváním, fungují totiž jako forma spolupráce dvou konkrétních stejně zaměřených institucí. Typický příklad: Roku 2010 mezi GTZ (BMZ) a čínským Ministerstvem financí a obchodu (MOFCOM) vznikl projekt „Čínsko-německá spolupráce

Nejsilněji zastoupené jsou praktické a odborně zaměřené formy jako odborný seminář (k němuž byla započítána častá forma pasivních projektů – publikace) a obecněji koncipovaný uzavřený projekt, obě formy celkem 66 jednotek. Další často využívanou formou se staly výměny delegací a vzájemné konzultace (33) a nezanedbatelných je i 18 projektů určených pro studenty. Nejméně využívanou formou jsou politické konference, každoroční Symposium v tomto ohledu hraje jedinečnou roli. Negativně naopak působí zastoupení formy veřejnosti otevřeného projektu. Takových se za posledních deset let odehrálo jen 9, přičemž v plných 8 případech nedošlo ani ke smísení s jakoukoliv další formou. Veřejnost tak dlouhodobě stojí na samém pokraji státoprávního dialogu.

Podrobné vysvětlení grafu viz poznámka pod čarou.¹¹⁸

v hospodářském právu při MOFCOM“, přičemž více informací o projektu již pramen neposkytuje. Dále viz Příloha 1 - Definice proměnných. Zdroj: China Synopse, "Projekte des Rechtsstaatsdialogs(...)", 1.

¹¹⁸ Aktivní forma interakce vyjadřuje reálné setkání Němců a Číňanů, pasivní forma naopak značí práci infrastrukturním projektu (např. administrace stipendijního programu) nebo odbornou činnost (obvykle

Formy jsou vázány na témata, a proto do značné míry kopírují jejich trendy. Pozitivním zjištěním na rozdíl od množství obecných témat, je nízký poměr projektů bez vzájemné interakce (10). Ve všech ostatních 151 projektech přichází němečtí a čínští účastníci do bezprostředního kontaktu.

3.3. Korelační analýza

Většina Marshových a Dolowitzových otázek *Policy Transferu* se týká kvality interakce obou zúčastněných stran. Tato část se pokusí podat ucelenější odpovědi na následující z (pracovních) z otázek:

3. Proč se do dialogu zapojovat? (*Why engage in policy transfer?*)
4. Na co se dialog zaměřuje? (*From where are lessons drawn?*)
5. Existují různé úrovně interakce? (*Are there different degrees of transfer?*)
6. Jaké faktory dialog omezují? (*What factors constrain policy transfer?*)

Poté, co byly zanalyzovány organizátoři a charakterizovány jejich projekty, je třeba se zaměřit na spojitost výše popsanych trendů a dokázat tyto spojitosti v korelačních analýzách.

3.3.1. Proč se do dialogu zapojovat?

Otázky po opodstatnění projektů nemohou být jimi samými dobře zodpovězeny. Patrně by bylo na místě rozsáhlé šetření motivů jednotlivých organizací, požadavek, který však zcela převyšuje možnosti této práce a jejího autora. Pro jistý vhled do problematiky proto poslouží kapitoly základních historických a konceptuálních východisek a dále následující shrnutí pozdějšího vývoje, stručně identifikující nejpodstatnější trendy německo-čínských vztahů v období 2000-2010. Mezi takové patří především další rozvoj hospodářských vztahů a změny v německé zahraniční politice po říjnu 2005, kdy se spolkovou kancléřkou stala Angela Merkelová.

výzkum spojený s publikací). Případy, kdy dochází k práci na pasivním projektu (výzkum) a přitom druhotně dojde k interakci (např. výměny institucí za účelem konzultace většího projektu), jsou shrnuty do části „Kombinace“.

Hospodářská spolupráce obou zemí tvoří dlouhodobě základ vzájemných vztahů. Jakkoliv absolutní hodnoty obchodu s Čínou nemohou překračovat výměnu s USA nebo většinou států EU, stále je ČLR chápána zejména jako rychle rostoucí, potenciální trh. Už v roce 2004 Deutsche Bank předpovídala, že do roku 2015 vznikne v Číně trh s 800 miliony koupěschopných spotřebitelů. Na relevanci hospodářské vztahy dále výrazně získaly po vstupu ČLR do WTO v roce 2001¹¹⁹. S dalším výrazným nárůstem německých investorů během vlády Gerharda Schrödera se ekonomické požadavky se stále přesouvaly i do roviny práva. Nedostatečné právní garance podle šetření Deutsche Bank platily mezi německými investory za hlavní překážku dalšího rozvoje jejich aktivit¹²⁰.

Politická podpora státoprávního dialogu po nástupu kancléřky Merkelové částečně ochladla a téma se dostalo do vleku vnitropolitických zájmů, nicméně v rovině obecného přístupu k ČLR sice nedošlo po vzniku velké koalice CDU/CSU a SPD (SPD získala křeslo ministra zahraničí) k výraznějším změnám¹²¹, CDU/CSU však v době krize vzájemných vztahů v říjnu 2007 vytvořila vlastní Asijskou strategii (*Asienstrategie der CDU/CSU-Bundestagsfraktion*)¹²², již zdůraznila koncentraci asijské politiky na hodnotově spřízněné a další země (např. Austrálie, Indie, Japonsko, Nový Zéland, Jižní Korea)¹²³. Jak z politického kontextu, tak přímo ze znění koaliční dohody

¹¹⁹ Vstup ČLR do WTO zvýšil tlak na čínskou a prostřednictvím státoprávního dialogu i na německou vládu, aby se čínský legislativní systém plně přizpůsobil mezinárodním standardům. Gudrun Wacker, Christian Wagner, "Der Aufstieg Chinas und Indiens. Ordnungspolitik zwischen Multipolarität und Multilateralismus", in: *Ausblick: Deutsche Außenpolitik nach Christoph Bertram*, ed. Christoph Bertram (Berlin: Stiftung Wissenschaft und Politik, září 2009): 16, http://www.swp-berlin.org/common/get_document.php?asset_id=3084 (staženo 14. 7. 2010).

¹²⁰ Jako další příčiny investoři nejčastěji jmenovaly špatnou infrastrukturu a nekvalifikovanou pracovní sílu, nedostatek energií a surovin a velkou konkurenci v segmentech s vysokou přidanou hodnotou. Pro detaily o růstu německých investic v ČLR viz: Neznámý autor, „Deutsche Investitionen in China – Chance für deutsche Unternehmen?“, in: *China Spezial*, eds. Maria L. Lanzeni, Andrea Burgtorf (Frankfurt am Main: Deutsche Bank Research (6. 8. 2004): 12s, http://www.dbresearch.de/prod/dbr_internet_en-prod/prod/PROD0000000000081391.pdf. (staženo 14. 7. 2010).

¹²¹ Dvouletý program státoprávního dialogu na roky 2006 a 2007 byl podepsán ještě před volbami v září 2009. V koaliční smlouvě nové koalice navíc by dialog výslovně zmíněn jako „velmi úspěšný model intenzivního státoprávního dialogu, vhodného i pro spolupráci s jinými státy“. Viz: *Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD*, "Gemeinsam für Deutschland (...)", 158.;

Kontinuitě zahraniční politiky dále nahrávalo, že se ministrem zahraničí stal Frank Walter Steinmeier (SPD). Vůči jeho linii se nicméně stále intenzivněji vymezoval zahraničněpolitický mluvčí CDU/CSU Eckart von Klaeden: von Klaeden, *Asienstrategie der CDU/CSU-Bundestagsfraktion(...)*, 20 s.

¹²² *Ibid.*, 20s.

¹²³ Na kancléřčino setkání s Dalajlamou 24. září 2007 čínská strana reagovala vypovězením státoprávního dialogu a zmrazením kontaktů na nejvyšší úrovni. Třebaže se roztržku po Steinmeierově iniciativě z ledna 2008 podařilo překonat, vztahy dále negativně ovlivnily protesty proti olympiádě v Pekingu (duben 2008). Kancléřka Merkelová na rozdíl od Gerharda Schrödera kladla důraz na konkrétní výsledky státoprávního

vyplývá, že se dialog měl nic více nic méně než „*zintenzivnit s cílem posílit demokracii, státoprávnost a lidská práva*“¹²⁴

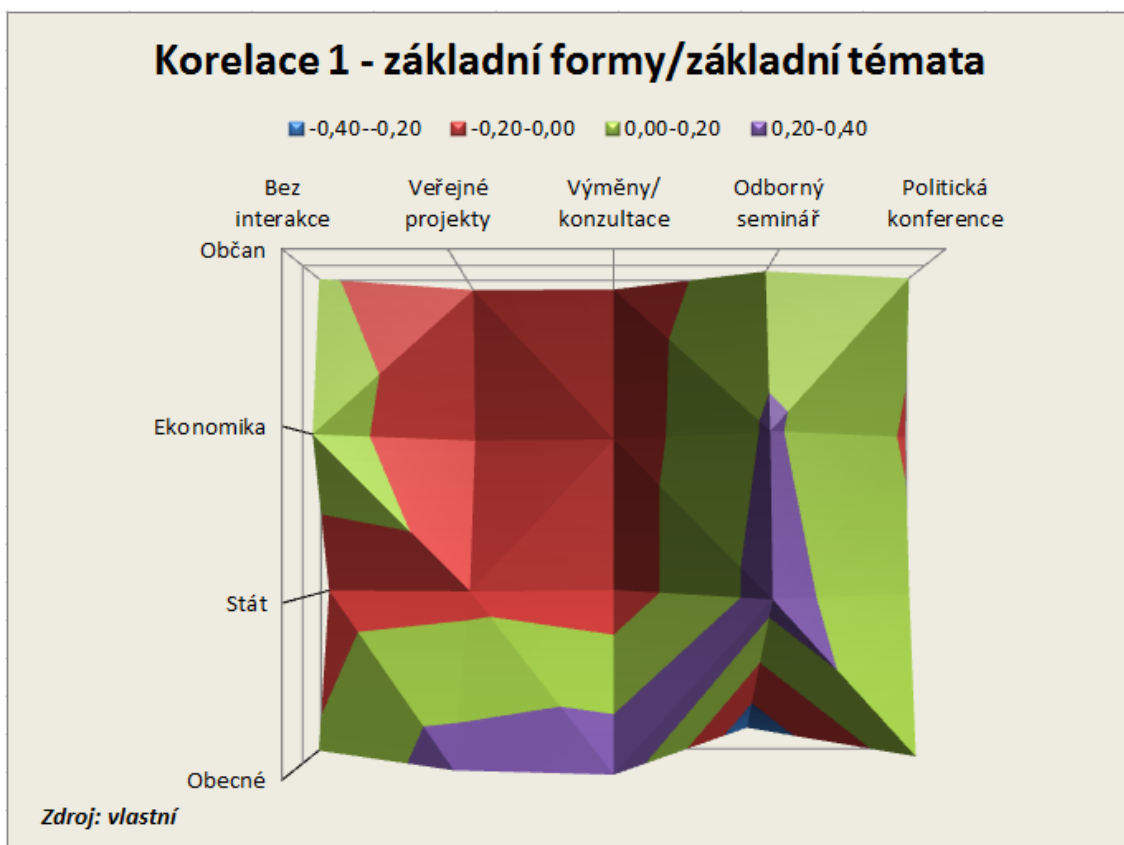
3.3.2. Na co se dialog zaměřuje? (formy/ témata)

Z korelační analýzy základních témat a forem projektů vyplývají dva základní závěry. Zaprvé, projekty státoprávního dialogu jsou v poměru téma: forma velmi rozmanité, projeví-li se určitá zákonitost, obvykle existuje i projekt, který právě tuto spojitost pracuje, a tím ji i popírá. Při korelaci základních forem a základních témat proto nebyly zjištěny větší výchyly než +34% (obecné téma + veřejný projekt), +27% (státoprávní tematika + odborný seminář) a +22% (ekonomická tematika + odborný seminář)¹²⁵. Přesto lze identifikovat základní páteř spolupráce. Jedná se o obecně tematizované projekty pro veřejnost a výměnné mechanismy, dále pak o odborné semináře na státoprávní nebo hospodářská témata.

a lidskoprávního dialogu s Čínou. Konkrétní vývoj let 2007 a 2008 sleduje Levyová: Levyová (2), *Der Deutsch-Chinesische Rechtsstaatsdialog (...)*, 290-299.

¹²⁴ Názory Spolkové vlády na státoprávní dialog velmi přehledně shrnují odpovědi poslanecké frakci Die Linke: *Antwort der Bundesregierung auf die Kleine Anfrage der Abgeordneten Wolfgang Neskovic et. al. und der Fraktion DIE LINKE, "Deutsch-Chinesischer Rechtsstaatsdialog"* Drucksache 16/14132 (Berlin: Deutscher Bundestag (13. 10. 2009): 12 s., http://dokumente.linksfraktion.de/drucksachen/7757636560_1614132.pdf (staženo 1. 3. 2011).

¹²⁵ Maximální teoreticky možné výchyly jsou +100% a -100%. Čím jsou proměnné obecněji definované, tím bývají naměřené výchyly nižší.

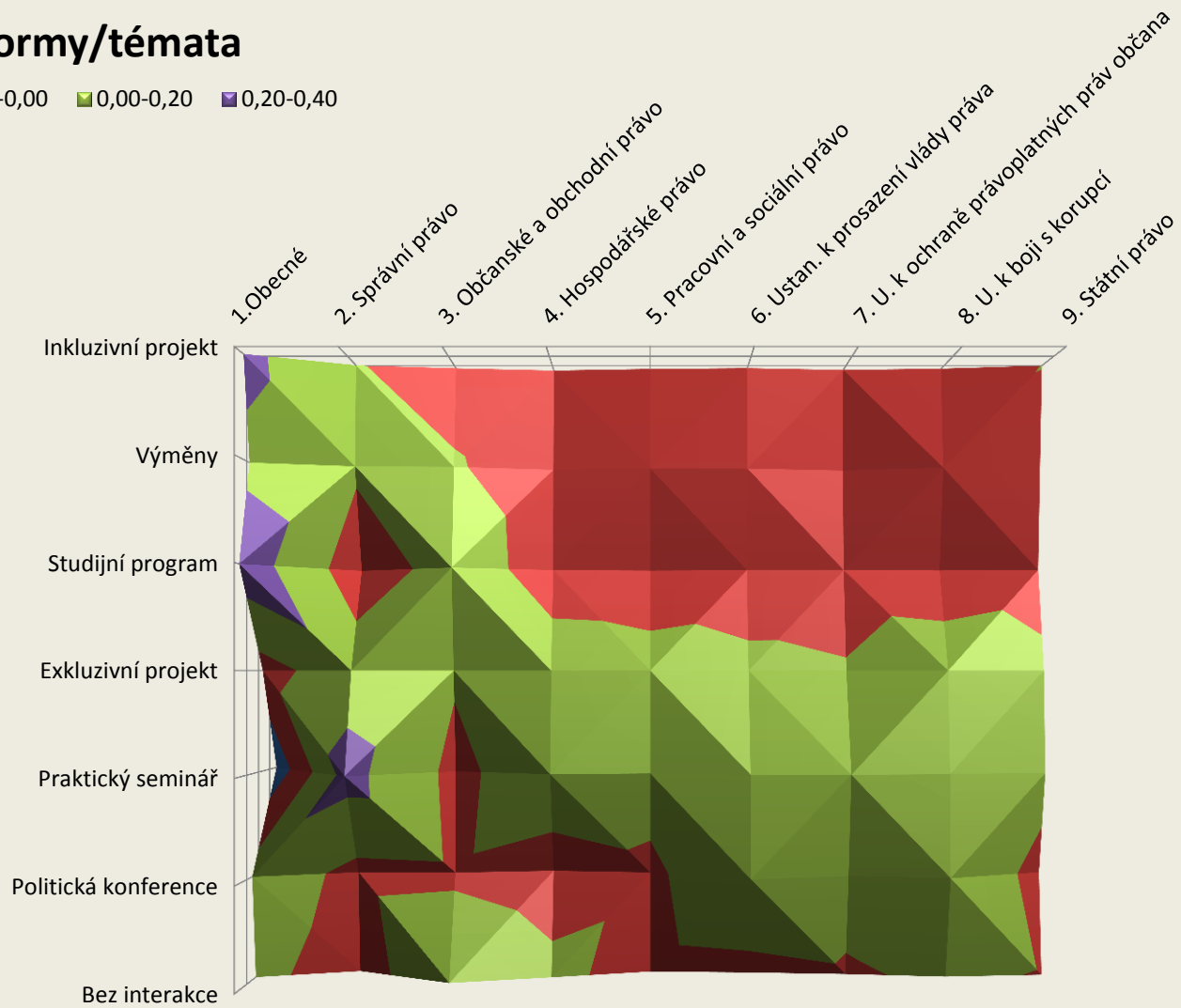
Zaměříme-li se konkrétněji na vztahy mezi všemi formami a tématy projektů (viz Korelace 2 – formy/témata (další stránka), ukáže se, že (1) Akademické (+32%) a veřejné projekty (+25%) výrazněji tíhnou k vágní tematice německo-čínských vztahů¹²⁶; (2) Správní právo vykazuje právě opačný trend, kdy preferuje uzavřené semináře (+25). Vyjma těchto dvou případů vykazují ostatní témata velmi podobné výsledky¹²⁷, totiž nedochází tu k prosazení jediné formy, ale širšího pásu praktických projektů (tj. konference, praktický seminář, exkluzivní projekt), přičemž projednávání všech těchto témat v akademických, veřejných projektech nebo výměnách je málo časté nebo přinejmenším indiferentní.

¹²⁶ Příkladem mohou být projekty neaktivnější Georg-Augustovy univerzity Göttingen. Zapojena je do 11 projektů, 7 z toho přitom iniciovala s těmito názvy: „Vzdělávání čínských magisterských studentů v německém občanském, veřejném, evropském a mezinárodním hospodářském právu“, „Podpora doktorandů“, „Vzdělávání německých studentů v čínském právu“, „Vydávání [periodika, pozn. JT] ‚ZChinR‘ a ‚Zhong De Faxue Luntan‘“, „Překlad a komentář rozhodnutí ústavního soudu, překlady německých právních učebnic“, „Alumni-Workshop Nankingu“, „Spoluorganizace mezinárodní konference „Čínská právní studia v Evropě“.

¹²⁷ Hospodářské právo, pracovní a sociální právo, ustanovení pro prosazení vlády práva (tj. trestní právo hmotné), ustanovení k ochraně právoplatných práv občanů (tj. trestní právo procesní), ustanovení pro boj s korupcí. Pro konkrétní problematiku jednotlivých témat viz Úmluva).

Korelace 2- formy/témata

■ -0,40--0,20
 ■ -0,20-0,00
 ■ 0,00-0,20
 ■ 0,20-0,40

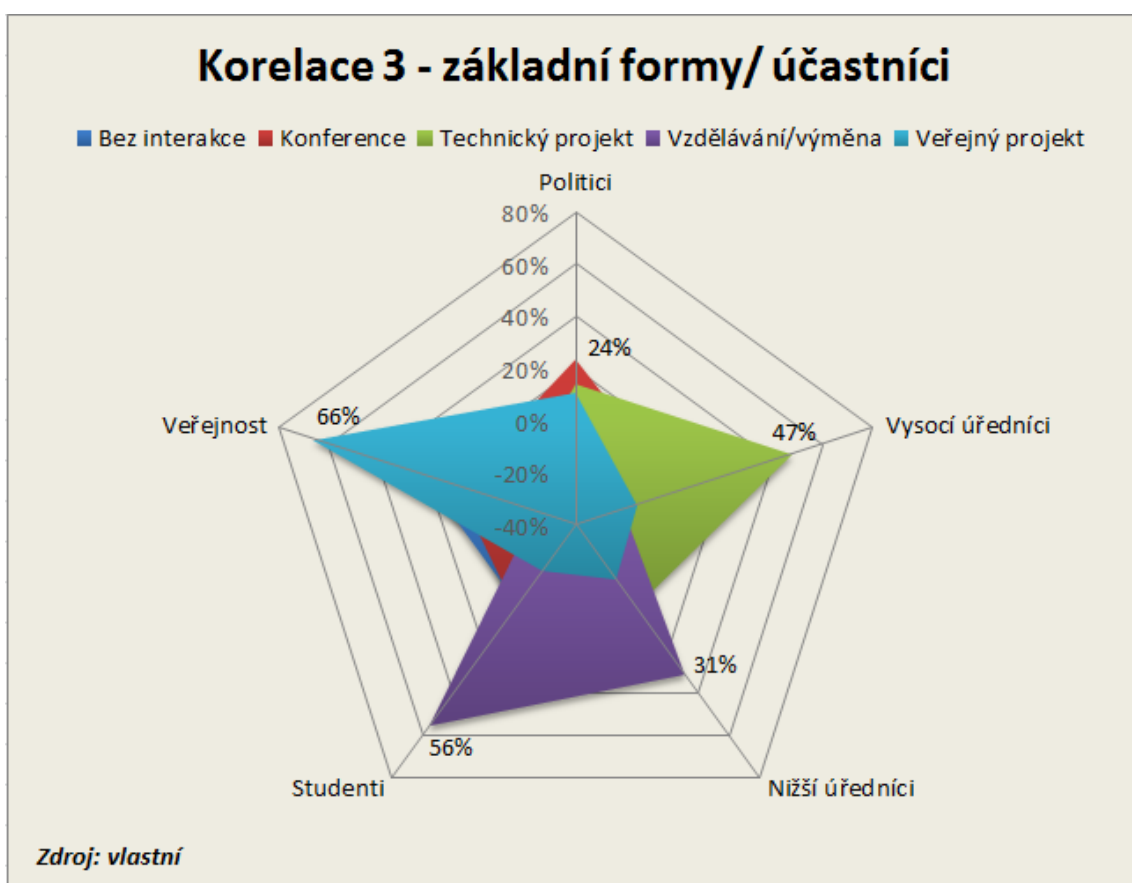

Zdroj: vlastní

3.3.3. Existují různé úrovně interakce? (formy/ účastníci)

Korelace základních forem projektů a skupin účastníků svými relativně vysokými hodnotami jasně vystihuje několik základních rovin, na nichž dialog funguje. *De facto* se jedná o interakci čtyř různých skupin¹²⁸, jasně oddělených ve třech různých formách projektů. Jednotlivé skupiny účastníků se tak v různě orientovaných projektech míjejí.

Jedinou společnou formou pro nižší úředníky a studenty se ukázala forma vzdělávacích projektů a výměn, jež je nejvíce využívána studenty (+56%), ale také nižšími úředníky státních i nestátních institucí (+31%)¹²⁹. Pro vysoké i nižší úředníky bylo koncipováno 7 z celkových 33 výměnných a vzdělávacích projektů. Mezi partnerské organizace na čínské straně patřily především centrální instituce jako např. Národní soudcovská akademie (NJC), Komise pro právní vztahy Stálého výboru Národního lidového kongresu (LAC), Všečínská asociace patentních zástupců (ACLA) či Státní správa pro rádio, film a televizi (SARFT).

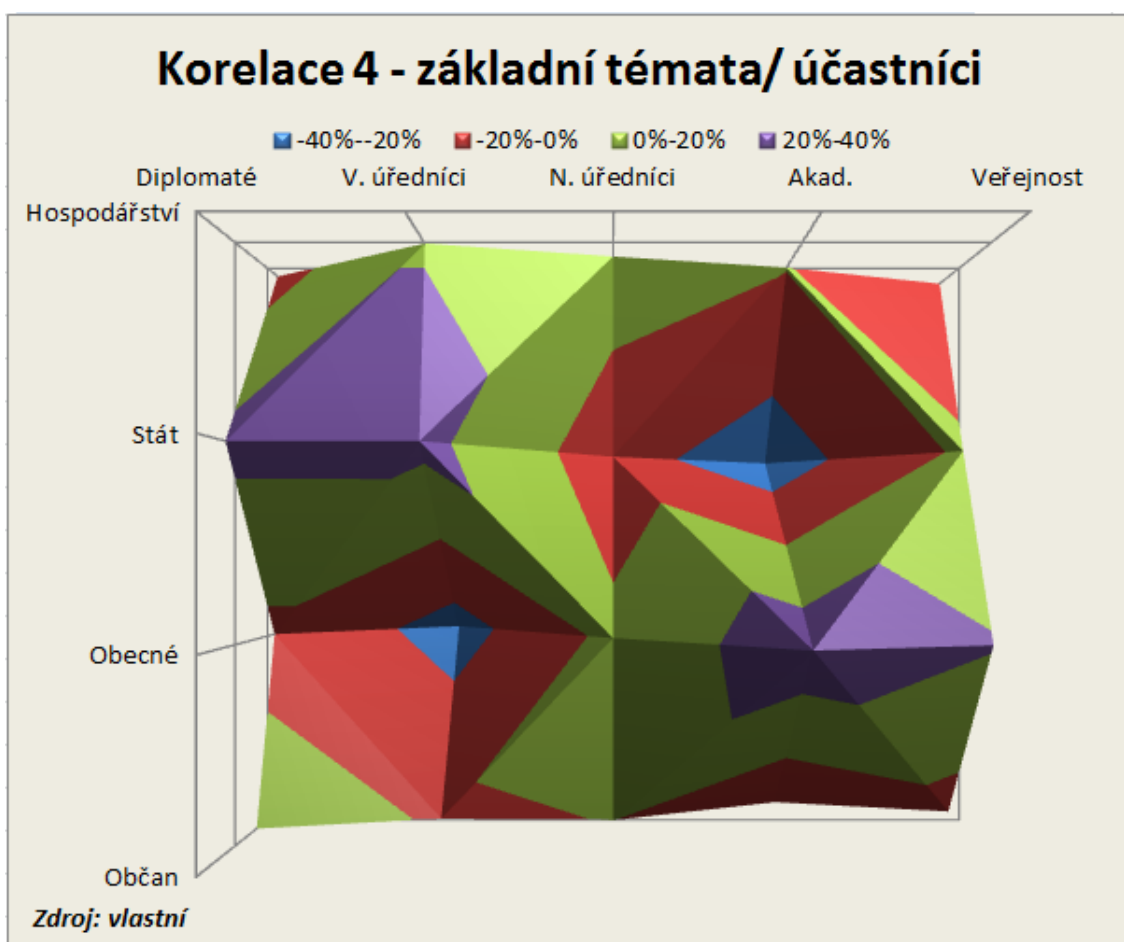

¹²⁸ Politici a diplomaté se projektů až na každoroční oficiální symposia neúčastní, jak výše ilustruje část Účastníci. V korelaci se pak tento stav projevuje nevýrazným výsledkem.

¹²⁹ Jistou roli však v tomto výsledku hraje i zařazení nepedagogických pracovníků univerzit to skupiny nižších úředníků. Viz Příloha 1 - Definice proměnných a Metodologie.

3.3.4. Jaké faktory dialog omezují? (témata/ účastníci)

Zatímco předchozí kapitoly podtrhy tematické oblasti spolupráce a jejich formy, poslední z otázek *Policy Transferu* „Jaké faktory dialog omezují?“ (*What factors constrain policy transfer?*) se naopak věnuje jejím mantinelům. Státoprávní dialog omezuje řada vnějších faktorů např. politické požadavky obou stran, finanční omezení atp. K analýze těchto klíčových omezení nicméně nemá tato kvantitativní projektová analýza a její prameny čím přispět. Může se nicméně vyjádřit k omezením dialogu plynoucím z podstaty jeho vlastních projektů.

Nejvýraznější vnitřní omezení plyne z vlastních tematických preferencí jeho účastníků. Jak ukazuje poslední korelace, úředníci a studenti, kteří byli výše charakterizováni, jako nejvýrazněji zastoupené skupiny se ve většině svých projektů tematicky míjejí. Zatímco výsledek korelace pro státoprávní témata vychází u vysokých úředníků na +25%, u pedagogů a studentů jsou tato témata zastoupena okrajově (-32%) a akademické projekty tak zůstávají velmi obecnými. Svou roli zde jistě hraje i poměrně nízký počet projektů na univerzitě (průměrně 5,4 projektu na univerzitu), jenž zatím vedl

k primárnímu pokrytí základních témat (studijní program, stipendia pro doktorandy, setkání absolventů) než k vytváření úzce specializovaných projektů.

4. Interpretace

Struktura následujícího shrnutí a zobecnění výsledků projektové analýzy se na rozdíl od předchozích částí odvíjí od prvotních požadavků po projektech státoprávního dialogu, jak byly formulovány v roce 1999¹³⁰.

- 1) Spolehliví organizátoři projektů, Obecná způsobilost k právní spolupráci
- 2) Dlouhodobý záměr
- 3) Relevance k tématice právního státu
- 4) Relevance ke stanoveným prioritám

4.1. **Spolehliví organizátoři projektů, Obecná způsobilost k právní spolupráci**

Projektová analýza se blíže nezabývala spolehlivostí a právní expertízou zapojených organizací. V případě všech 32 organizací se nicméně jednalo dlouhodobě fungující instituce a organizace, které obvykle (až na 5 výjimek) realizují v rámci státoprávního dialogu více než jeden projekt. Kromě dvou institucí (Bavorský rozhlas a město Berlín) se vždy jedná o instituce se silným odborným zázemím (spolkové instituce, univerzity, výzkumná pracoviště, profesní sdružení). Kvalita zastoupení jednotlivých typů institucí na státoprávním dialogu se však značně liší. Obzvláště nevládní a neakademická část dialogu se stále nachází ve svých počátcích. Navíc projekty každého z typů institucí se ukázaly být vždy v určitém aspektu limitovány. Od nejčtenějších obecně akademických projektů nelze čekat zaměření na akutní státoprávní problémy. Na druhou stranu se jedná o projekty, které však svým začleněním státoprávní dialog stabilizují a udržují ho na dlouhodobě pozitivní rovině. Další silná skupina spolkových institucí má sice možnost pracovat s centrálními čínskými orgány na konkrétních otázkách, její možnost stanovovat témata je však silně omezena přáními a ochotou čínské strany¹³¹.

¹³⁰ Viz Úmluva. Kontext: Levyová (2), *Der Deutsch-Chinesische Rechtsstaatsdialog (...)*, 112.

¹³¹ 8. *Bericht der Bundesregierung über ihre Menschenrechtspolitik (...)*, 53-54.

Velký potenciál pro další rozvoj spolupráce by mohly představovat zejména zemské vládní instituce¹³², nejspíše totiž naleznou partnerské instituce na úrovni jednotlivých provincií. Také nejrůznější nadace a odborná sdružení, jež většinou začaly být v oblasti právní spolupráce s ČLR aktivní hlavně až po zřízení státoprávního dialogu, mohou dialog podporovat zdola, a to nastolováním nových a konkrétních témat a nalézáním nových čínských partnerů.

Jak vyplývá z korelace témat a účastníků a/nebo základních forem a účastníků, dialog je stále ve svých projektech rozštěpen na technicistní projekty, akademickou spolupráci a nemálo projektů pro veřejnost. Přitom zapojené univerzity jsou obvykle zaměstnány organizováním zahraničního studia a akademických výměn, přičemž postrádají kapacitu na realizaci konkrétně zaměřených krátkodobých projektů. Tuto mezeru by mohly dobře vyplnit politické nadace, které se do dialogu zapojily nejčastěji teprve během posledních deseti let. Totéž platí pro další vědecké instituce a think tanky. V neposlední řadě by spolupráci výrazně rozvinulo zapojení dalších čínských lokálních úřadů a zejména nevládních sdružení, ať už odborného nebo zájmového charakteru. Takoví aktéři by mohli přispět k větší rozmanitosti projektů a širce spolupráce. Samozřejmě, stejně důležité bude i nadále rozvíjet spolupráci s dosavadními partnery a pěstovat vzájemnou důvěru.

4.2. Dlouhodobý záměr

Dlouhodobá orientace spolupráce může být současně považována jak za hlavní přednost dialogu (vytvoření a udržení stabilních kontaktů na čínské instituce), tak za její hlavní slabinu. U převládající formy dlouhodobých projektů¹³³, dosud neexistuje metoda k jejich vyhodnocování podle vlivu na čínskou legislativu¹³⁴. Mimoto i zdůrazňování role práva pro změnu čínského přístupu k problematickým otázkám a prioritám dialogu (viz Očekávání), se může jevit jako mylné, neboť:

¹³² S výjimkou berlínské radnice není tato úroveň dosud na úrovni projektů zastoupena vůbec.

¹³³ Podíl prodloužovaných projektů v dialogu roste. Zatímco 2. dvouletý program spolupráce na roky 2004-2005 počítal s 23 projekty, z toho s 11 prodlouženými a pod programem na roky 2006-2007 proběhlo 26 projektů (20 prodloužených), v předposledním programu (2008-2009) dokládá Levyová 31 projektů, z toho 26 prodloužených. Zdroj: Levyová (2), *Der Deutsch-Chinesische Rechtsstaatsdialog (...)*, 81.

¹³⁴ Blíže se problematikou hodnocení dialogu zabývá kapitola Teoretická východiska.

„Čínská legislativa část bývá pozoruhodná svým nedostatkem institucionálního zakotvení. Jako politické programy, jež ve většině případů nahrazuje, častěji je chápána spíše jako zdroj poučení než jako závazná norma a nadále (...) obsahuje rozsáhlá politická prohlášení a právně nevymahatelné normy.“ (I, S17).“

Čím méně lze úpravou konkrétní legislativy dosáhnout, tím je logičtější zaměřovat projekty státoprávního dialogu na lokální úroveň a konkrétní právní projekty¹³⁵. Možným řešením by byla postupná změna evaluačních metod projektů tak, aby se měsíce až roky po skončení projektů zaměřovaly na dlouhodobé změny jednání dané čínské instituce (například na odlišná rozhodování soudců) v závislosti na realizovaném projektu¹³⁶. K dlouhodobému zlepšení evaluačních metod i k tvorbě efektivnějších projektů jsou dále naprostou podmínkou přístupné detailní informace o rámci i projektech spolupráce. Od čínské strany jsou takové informace zcela nedostupné, přičemž dostatek dokumentů od novelizace legislativy upravující přístup veřejnosti k interním informacím úřadů v roce 2006 neposkytuje ani německá strana (viz Kritika zdrojů a dat).

4.3. Relevance k tématice právního státu

Konkrétní tematickou náplň jednotlivých projektů lze ve všech případech uznat za plně relevantní, nacházející své místo v široce pojaté myšlence právního státu. Témata však nejsou ve státoprávním dialogu rovnoměrně rozložena. Zatímco na počátku vzájemné právní spolupráce konce 80. let převažovala hospodářská témata, v prvních deseti letech státoprávního dialogu jednoznačně převažovaly obecně akademické projekty (až 60%), přičemž širším ekonomickým přesahem se vyznačovalo jen 25% projektů, politickým přesahem pak 16% projektů¹³⁷.

¹³⁵ Davis, Trebilcock, "The Relationship between Law and Development (...)", 946.

¹³⁶ Dosud například Společnost pro technickou spolupráci (GTZ) hodnotí projekty rozsáhlými dotazníkovými šetřeními cílenými na účastníky. Tato šetření probíhají jak během realizace, tak i několik měsíců po skončení projektů. Šetření se už ale nevztahuje na změny v rozhodování příslušného účastníka nebo příslušné instituce. Rozsáhle se problematikou hodnocení projektů zabývá: Sridharan, "Rule of Law Indicators in Context (...)", 451.

¹³⁷ Čísla odpovídají součtu jednotlivých typů oborových přesahů zkoumaných projektů. Detailněji viz část Témata. Dále viz Příloha 1 - Definice proměnných.

V rovině konkrétních témat projektů, kde jsou silně zastoupeny zejména obecné a hospodářsky orientované projekty, se vzhledem ke státoprávnímu zaměření dialogu jeví jako nutné vyvažovat témata těchto projektů tak, aby získaly jasný sociální, občanskoprávní nebo lidskoprávní přesah. Naopak, u problematických témat jednotlivých ustanovení (tj. ustanovení k prosazení zákonů, ustanovení k ochraně právoplatných práv občana, ustanovení pro boj proti korupci, státní právo)¹³⁸ se výše zmíněná praxe vkládání druhotných témat nehodí. Aby bylo dosaženo relativního zvýšení zastoupení nejdůležitějších témat v dialogu, je nutné dále v projektech tato témata nerozměňovat a projednávat je tedy samostatně, nikoliv v kombinacích¹³⁹.

Zároveň by měla být znovuotevřena diskuse o základních tématech státoprávního dialogu. Základních sedm témat, jak je stanovila zakládající úmluva, bylo ovlivněno specifickými prioritami (např. vstup Číny do WTO). Aktualizace témat a oficiální zařazení dříve odmítnutých témat (tj. oficiální zařazení státního nebo ústavního práva, shromažďovacího práva a sdružovacího práva) by dále prospělo k vyšší tematické relevanci dialogu.

4.4. Relevance ke stanoveným prioritám

Relevancí k prioritám, čtvrtým požadavkem po německých projektech v dialogu, se širěji zabývá celá práce. Tato poslední kapitola je proto vhodnou částí ke shrnutí jejich hlavních závěrů a k zodpovězení úvodní hypotézy.

Pokud by byl státoprávní dialog po deseti letech existence hodnocen pouze na základě splnění explicitně formulovaných cílů v Závěrečném doporučení a zprávě 18. výboru pro lidská práva a humanitární pomoc Spolkového sněmu z 5. 6. 2000 (viz Očekávání), dal by se hodnotit jako neefektivní, a proto z velké části neúspěšný projekt. Z obou mezinárodních paktů podepsaných roku 1998 byl ratifikován jen pakt o hospodářských sociálních a kulturních právech (2001), přičemž pakt o občanských a politických právech nebyl ratifikován dodnes. Přes snahu německých poradců nedošlo ani ke zrušení trestu smrti, třebaže zákon o něm byl roku 2006 novelizován a nově ho může

¹³⁸ Konkrétně viz Úmluva.

¹³⁹ Viz graf Témata projektů.

udělit jen Nejvyšší lidový soud¹⁴⁰. Ke splnění dalších dvou priorit, tj. ochrany etnických a náboženských menšin a zahájení oficiálního dialogu čínské vlády s Dalajlamou, se státoprávní dialog nepřiblížil ani v nejmenším.

Navíc, na základě kvantitativního zkoumání projektů v dialogu bylo zjištěno, že až na výjimky oficiální projekty dialogu neodpovídají těmto jasně stanoveným, původním prioritám. Naopak, většinu oficiálních projektů utváří akademická spolupráce, partnerství státních institucí a hospodářsky orientované projekty, které výše zmíněné Závěrečné doporučení nikterak nezmiňuje.

Ani těmto projektům nicméně nelze upřít ani jejich relevanci ke státoprávní tématice dialogu, ani jisté výsledky¹⁴¹. Během existence státoprávního dialogu však jednoznačně došlo k bezprecedentnímu rozšíření právní spolupráce mezi Německem a ČLR, přičemž permanentně docházelo k přesunu německých politik do ČLR (policy transfer). Počet zapojených organizací se více než zdvojnásobil, přičemž došlo k velmi výraznému prohloubení spolupráce na akademické úrovni a poprvé se ve větší míře zapojily i politické nadace, odborná sdružení a další neziskové organizace. Projekty dialogu pozvedly vzájemné vztahy na novou úroveň jakkoliv jejich zaměření a výsledky neodpovídají původním cílům. Na místě je proto spíše širší diskuse o nových cílech a reálných očekáváních od tohoto živoucího desetiletého dialogu.

Původní hypotéza (viz Zaměření práce) se ve svých základních rysech sice potvrdila, nicméně ukazuje se jako nezbytné ji částečně relativizovat (**tučně**):

*„Německo-čínský státoprávní dialog není nástrojem Spolkové republiky Německo k prosazování lidských práv, ač byl jako takový poslanci Spolkového sněmu v roce 2000 zamýšlen. **Třebaže množství projektů charakterizuje jasné státoprávní a lidskoprávní vymezení, jedná se především o množinu projektů nejrůznějších aktérů vytvářejících širokou spolupráci obou zemí v oblasti práva s četnými přesahy do dalších oblastí (1. Školství; 2. Ekonomika; 3. Politika). Její bezprostřední příspěvek k dodržování lidských práv v ČLR nelze objektivně měřit.**“*

¹⁴⁰ Antwort der Bundesregierung auf die Kleine Anfrage (...), 3.

¹⁴¹ Například zákon o dani z příjmů právnických osob (platnost od 1. 1. 2008) stanovil rovné podmínky zdanění pro domácí a zahraniční společnosti podnikající v ČLR. Novela vlastnického práva (platná od 1. 10. 2007) zase explicitně stanovila možné zacházení s movitým a nemovitým majetkem. Obsáhlý výčet legislativních změn, na nichž se podílel státoprávní dialog: Ibid., 1-3.

5. Závěr

Práce představuje vůbec první veřejně přístupnou kvantitativní analýzu veškerých projektů, jež v rámci německo-čínského státoprávního dialogu za dobu jeho existence (červen 2000 až říjen 2010) proběhly. Poskytla dílčí odpovědi na šest ze sedmi otázek použitého konceptu *Policy Transfer*: (1) Kdo se dialogu účastní; (2) Co je předmětem dialogu?; (3) Proč se do dialogu zapojovat?; (4) Na co se dialog zaměřuje; (5) Existují různé úrovně interakce; (6) Jaké faktory dialog omezují?. V interpretační části práce konfrontovala reálnou podobu projektů s prvotními požadavky, jež byly pro projekty na počátku státoprávního dialogu stanoveny. Na základě analýzy primární literatury v normativní části objevila práce konkrétní, spolkovým sněhem schválené, cíle státoprávního dialogu z června 2000 a tyto závěry použila ke konfrontaci se závěry vlastní kvantitativní projektové analýzy. Ve výsledku byla potvrzena počáteční hypotéza, že cílů dialogu nebylo z velké části dosaženo, přičemž tematická orientace projektů odpovídá prvotnímu zaměření dialogu jen částečně. Hypotéza se proto v závěru interpretační části dočkala svého upřesnění. Vedle hlavních cílů dosáhla práce i vedlejších výsledků. Zaprvé sestavila z veškerých dostupných a prokazatelných dat množství grafů a tabulek, jež mohou být převzaty do dalších, zejména kvalitativních analýz. Dále práce představila koncept *Policy Transfer* jako takový, stejně tak nastínila základní kontext německo-čínských vztahů, přičemž poskytla množství odkazů na další literaturu.

Úzké vymezení předmětu zkoumání se projevuje ve značném omezení vnější platnosti této práce. Výsledky lze zobecnit jen na projektovou náplň oficiálního německo-čínského státoprávního dialogu, nikoliv na německo-čínské vztahy obecně, natož na státoprávní dialogy s ČLR ve světě. Možnosti širšího použití při zkoumání státoprávních dialogů nicméně poskytuje použitá metoda a koncept *Policy Transfer*. Tématika projektů německo-čínského státoprávního dialogu je dosud velmi aktuální, a proto zcela nedostatečně akademicky zpracována. Zcela přitom chybí teoretické a konceptuální práce týkající se zásadních otázek vyhodnocování jednotlivých projektů. Zároveň existuje velký prostor dalšího kvantitativního a zejména kvalitativního zkoumání. Projektům srovnatelných charakteristik (např. projekty se stejnými tématy nebo formáty) by bezesporu mohly být věnovány komplexní komparativní studie (např. detailní komparace všech projektů se státoprávní tematikou). Zásadní překážkou těchto

výzkumů se nicméně patrně stane obtížná dostupnost podrobných informací. Ještě důležitějším (a dobrodružnějším) se může stát výzkum čínské strany státoprávního dialogu poskytnutí alespoň základních odpovědí na otázky po motivech jednotlivých čínských organizací ke spolupráci, tematických prioritách a způsobu jejich prosazování, použití výsledků projektů v praxi a jejich vnímání čínskými státními a stranickými orgány. Takové průkopnické studie by získaly zásadní vliv na realističtější a efektivnější využití prostředků německých organizací.

Summary

After the German-Chinese Rule of Law Dialogue was established in 2000, there has been a lack of analysed information on the practical projects that fill up the official framework. The projects have been insufficiently known partly due to its newness, partly because of missing concepts and methodology, which could prove or reject its effectiveness.

This thesis assumes that it is possible analyse the whole complex of projects in step-by-step approach, if clear concept (e.g. *Policy Transfer*) and valid data is used. Nevertheless, to conform to the formal criteria of the bachelor's thesis, the analysis' cope has been broadened in two directions: Firstly, it explores the possibility of using the second-hand concept, while analysing the Policy Transfer together with the issues of rule of law development. Secondly, it observes the initial motives and goals for the dialogue in German Bundestag. The observations in the historical context are not new; this part concludes that the most important were then the political motives, especially the former episodic disruptions in Sino-German relations. However, the objectives of the Rule of Law Dialogue (i. e. such as abolition of death penalty) did have its real meaning in 1999/2000. For instance, it reflected the Chinese signing of the International Pact on Civil and Political Rights in 1998 and also the absence of any outcome of the EU-China Human Rights Dialogue that has been initiated in 1995. Next to the normative observations, the extensive both basic and correlation quantitative analysis of organisations and projects has been carried out, while using framework of 6 *Policy Transfer* questions.

The main outcome of the thesis refers to an extensive dichotomy of the projects in various perspectives (see correlation analysis). Whereas concrete projects, usually administered by non-academic state institutions are limited by the requests of the Chinese officials, the more independent academic institutions focus on either vague or scientific projects. Author argues that the initial motives faded-out, yet the dialog is worthy because it raises dynamics of the cooperation in the field of law. More precisely, in the last 10 years joined mainly NGOs and universities that can refresh the cooperation with both concrete and transparent topics and rather apolitical and local Chinese partners.

Použitá literatura

Primární zdroje

Datové soubory

Katja Levyová (1), *Der Deutsch-Chinesische Rechtsstaatsdialog - Ein Überblick* (Eschborn: Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit (GTZ) GmbH 2006):161 s, <http://www.bmj.bund.de/media/archive/1227.pdf> (staženo 5. 4. 2011).

China Synopse, "Projekte des Rechtsstaatsdialogs mit der VR China (2003-2014)" (Eschborn: Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit GmbH (4. 1. 2011): 17s,
http://www.bmj.de/SharedDocs/Downloads/DE/pdfs/China_Synopse_Internet_04_01_2011.pdf?__blob=publicationFile (staženo 5. 4. 2011).

Dokumenty

8. Bericht der Bundesregierung über ihre Menschenrechtspolitik in den auswärtigen Beziehungen und in anderen Politikbereichen (Berlin: Spolkové ministerstvo zahraničí 2008): 192s., http://bmj.de/files/-/3526/8_Menschenrechtsbericht_Bundesregierung.pdf (staženo 6. 1. 2011).

Antrag der Abgeordneten Sabine Leutheusser-Schnarrenberger et al. und der Fraktion der F.D.P., "Haltung der Bundesregierung zu den Menschenrechtsverletzungen in der Volksrepublik China" Drucksache 14/661 (Berlin: Deutscher Bundestag (23. 3. 1999)): 3s, <http://dipbt.bundestag.de/dip21/btd/14/006/1400661.pdf> (staženo 8. 5. 2011).

Antrag der Abgeordneten Sabine Leutheusser-Schnarrenberger et al. und der Fraktion der F.D.P., "Für eine China-Resolution der VN-Menschenrechtskommission" Drucksache 14/2915 (Berlin: Deutscher Bundestag (15. 3. 2000)): 2s.,
<http://dipbt.bundestag.de/dip21/btd/14/029/1402915.pdf> (staženo 7. 5. 2011).

Antwort der Bundesregierung auf die Kleine Anfrage der Abgeordneten Wolfgang Neskovic et. al. und der Fraktion DIE LINKE, "Deutsch-Chinesischer

Rechtsstaatsdialog" Drucksache 16/14132 (Berlin: Deutscher Bundestag (13. 10. 2009): 12 s., http://dokumente.linksfraktion.de/drucksachen/7757636560_1614132.pdf (staženo 1. 3. 2011).

Asien-Konzept der Bundesregierung 1993, Drucksache 12/6151 (Bonn: Deutscher Bundestag (25. 10. 1993): 11s., <http://www.bpb.de/files/FD6AP8.pdf> (staženo 14. 7. 2010).

Beschlussempfehlung und Bericht des Ausschusses für Menschenrechte und humanitäre Hilfe (18. Ausschuss), "Menschenrechte in der Volksrepublik China“, Drucksache 14/3501 (Berlin: Deutscher Bundestag 2000): 6s, <http://dipbt.bundestag.de/dip21/btd/14/035/1403501.pdf> (staženo 18. 5. 2011).

Der Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und FDP, "Wachstum. Bildung. Zusammenhalt" (Berlin: CDU, CSU, FDP (24. 10. 2009)): 132s, <http://www.cdu.de/doc/pdfc/091026-koalitionsvertrag-cducsu-fdp.pdf> (staženo 19. 5. 2011).

Ein Positionspapier des BMZ, "Ankenländer - Partner für globale Entwicklung" (Bonn: Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung (12/2004): 17s, <http://www.getjobs.net/documents/gj/nws/22/Ankerland-Papier.pdf> (staženo 4. 5. 2011).

Eckart von Klaeden, *Asienstrategie der CDU/CSU-Bundestagsfraktion: Asien als strategische Herausforderung und Chance für Deutschland und Europa* (Berlin: CDU, CSU 23. 11. 2007): 20 s, <http://www.cducsu.de/GetMedium.aspx?mid=901> (staženo 18. 5. 2011).

Koalitionsvereinbarung zwischen der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands und BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN, "Aufbruch und Erneuerung - Deutschlands Weg ins 21. Jahrhundert" (Bonn: SPD und BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN 20. 10. 1998): 51 s, http://www.boell.de/downloads/stiftung/1998_Koalitionsvertrag.pdf (staženo 18. 5. 2011).

Koalitionsvertrag 2002-2006, "Erneuerung - Gerechtigkeit - Nachhaltigkeit: Für ein wirtschaftlich starkes, soziales und ökologisches Deutschland. Für eine lebendige Demokratie" (Berlin: SPD und BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN 16.10.2002): 88s, http://www.boell.de/downloads/stiftung/2002_Koalitionsvertrag.pdf (staženo 18. 5. 2011).

Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD, "Gemeinsam für Deutschland - mit Mut und Menschlichkeit" (Berlin: CDU, CSU, SPD 11. 11. 2005): 143s, http://www.cdu.de/doc/pdf/05_11_11_Koalitionsvertrag.pdf (staženo 18.5. 2011).

Stenographischer Bericht 108. Sitzung, Plenarprotokoll 14/108 (Berlin: Deutscher Bundestag (8. 6. 2000)): 200 s, <http://dipbt.bundestag.de/dip21/btp/14/14108.pdf> (staženo 4. 1. 2011).

Sekundární literatura

Knihy

Joseph Raz, "The Rule of Law and Its Virtue", in *Readings in the Philosophy of Law*, ed. Keith Culver (Toronto: Broadview Press Ltd., 1985), 13-27, <http://books.google.com/books?id=Pd0bA2pcR30C&lpg=PA15&ots=99HjksLqak&dq=%22does%20not%20deny%20that%20every%20legal%20system%20should%20consist%22&hl=cs&pg=PA27#v=onepage&q=%22does%20not%20deny%20that%20every%20legal%20system%20should%20consist%22&f=false> (staženo 17. 4. 2011).

Katja Levyová, *Der Deutsch-Chinesische Rechtsstaatsdialog, Die konstruktivische Untersuchung eines außenpolitischen Instruments* (Baden-Baden: Nomos 2010). 386s.

Petr Drulák, *Jak zkoumat politiku: Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích* (Praha: Portál 2008). 336s.

Sebastian Heilmann, "Volksrepublik China", in: *Handbuch zur deutschen Aussenpolitik*, eds. Siegmund Schmidt et. al. (Wiesbaden: VS Verlag, 2007): 580-605.

Periodika

David Dolowitz, David Marsh, "Who Learns What from Whom: a Review of the Policy Transfer Literature", *Political Studies* 44, č. 2 (prosinec 1996): 343-357, <http://search.ebscohost.com> (staženo 15. 4. 2011).

David Marsh, J. C. Sharman, "Policy diffusion and policy transfer", *Policy Studies* 30, č. 3 (červen 2009): 269-288, <http://search.ebscohost.com> (staženo 15. 4. 2011).

Ernst-Otto Czempiel, "Determinanten zukünftiger deutscher Außenpolitik" Aus *Politik und Zeitgeschichte*, č. 24 (2000): html, http://www.bpb.de/publikationen/KA1T3C,0,0,Determinanten_zuk%FCnftiger_deutscher_Au%DFenpolitik.html#art0 (staženo 29. 12. 2010).

Gudrun Wacker, Christian Wagner, "Der Aufstieg Chinas und Indiens. Ordnungspolitik zwischen Multipolarität und Multilateralismus", in: *Ausblick: Deutsche Außenpolitik nach Christoph Bertram*, ed. Christoph Bertram (Berlin: Stiftung Wissenschaft und Politik, září 2009): 76-80, http://www.swp-berlin.org/common/get_document.php?asset_id=3084 (staženo 14. 7. 2010).

Kay Möller, "Germany and China: A Continental Temptation", *The China Quarterly*, č. 147 (1996), s. 706-725, <http://www.jstor.org> (staženo 10. 3. 2011).

Kevin E. Davis, Michael J. Trebilcock, "The Relationship between Law and Development: Optimists versus Skeptics" *American Journal of Comparative Law* 56, č. 4 (2008): 895-946, http://www.law.nyu.edu/ecm_dlv1/groups/public/@nyu_law_website__alumni/documents/documents/ecm_pro_060374.pdf (staženo 12. 5. 2011).

Matthew C. Stephenson, *A Trojan Horse Behind Chinese Walls?: Problems and Prospects of US-Sponsored "Rule of Law" Reform Projects in the People's Republic of China*, CID Working Paper 2000/47 (Cambridge: Center for International Development, Harvard University, 2000), 33s., http://www.hks.harvard.edu/var/ezp_site/storage/fckeditor/file/pdfs/centers-programs/centers/cid/publications/faculty/wp/047.pdf (staženo 12. 5. 2011).

Neznámý autor, "Deutsche Asienpolitik im Rückblick., *Veranstaltungsdokumentation* (Juni 2002)", Bundeszentrale für politische Bildung,
<http://www.bpb.de/veranstaltungen/Y2HCZP.html#footer> (staženo 14.7.2010).

Neznámý autor, „Deutsche Investitionen in China – Chance für deutsche Unternehmen?“, in: *China Spezial*, eds. Maria L. Lanzeni, Andrea Burgtorf (Frankfurt am Main: Deutsche Bank Research (6. 8. 2004):
12s.http://www.dbresearch.de/prod/dbr_internet_en-prod/prod/PROD0000000000081391.pdf. (staženo 14. 7. 2010).

Nicole Schulte-Kulkmannová, "The German-Chinese 'Rule of Law Dialogue': Substantial Interaction or Political Delusion?" *China Analysis* 47 (červen 2005): 8s,
http://www.chinapolitik.de/studien/china_analysis/no_47.pdf (staženo 12. 5. 2011).

Robert W. Gordon, "The Role of Lawyers in Producing the Rule of Law: Some Critical Reflections", Faculty Scholarship Series 1397 (1. 1. 1. 2010): 441-468,
http://digitalcommons.law.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2402&context=fss_papers (staženo 6. 3. 2011).

Roderick. A. Macdonald, "Beyond Common Knowledge: Empirical Approaches to the Rule of Law - Review", *Canadian Journal of Law and Society* 20, č. 1 (2005): 211-213,
<http://muse.jhu.edu> (staženo 6. 3. 2011).

Vishnu Sridharan, "Rule of Law Indicators in Context: An Empirical Evaluation of GTZ Legal Advisory in Beijing", *Journal of East Asia & International Law* 2, č. 2 (2009), s. 433-456, <http://search.ebscohost.com> (staženo 5. 3. 2011)

William E. Paterson, James Sloam, "Learning from the West: Policy Transfer and Political Parties", in *Learning from the West? Policy Transfer and Programmatic Change in the Communist Successor Parties of Eastern and Central Europe*, ed. Dan Hough et. al. (Oxon: Routledge, 2006), s. 33-48.

Ostatní

"20 Jahre Partnerschaft für Zusammenarbeit und Entwicklung, For social justice and international understanding", Friedrich-Ebert-Stiftung China,
<http://www.feschina.net/Veranstaltung050415.asp> (staženo 19. 5. 2011).

"7. Chinesisch-Deutcher Menschenrechtsdialog, For social justice and international understanding", Friedrich-Ebert-Stiftung China (28.-29. 10. 2005),
<http://www.feschina.net/Veranstaltung051028.asp> (staženo 19. 5. 2011).

"Die Friedrich-Ebert-Stiftung in Beijing, For social justice and international understanding", Friedrich-Ebert-Stiftung China,
<http://www.feschina.net/FESBeijing.asp> (staženo 19. 5. 2011).

"GTZ, Partner for the Future Worldwide", Deutsche Gessellschaft für Internationale Zusammenarbeit, <http://www.gtz.de/en/689.htm> (staženo 19. 5. 2011).

"The World of Labour, Expert Counselling in Employment Law & Economic Law", Law Office Dr. Geffken, <http://www.icolair.de/index.php?id=5&L=2> (staženo 19. 5. 2011).

Rozhovor s diplomatem Evropské služby vnější akce, 8. května 2010.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Definice proměnných (tabulka)

Příloha č. 2: Počty realizovaných projektů, 2000-2009 (tabulka)

Příloha č. 3: Přehled dvouletých programů spolupráce (tabulka)

Přílohy

Příloha č. 1: Definice proměnných (tabulka)

	Popis	Typ dat	Definice hodnot
Forma	Formát vlastního výstupu projektu	Plný název / popis projektu	(1) Bez čínské účasti; (2) Konference (tj. oficiální politická konference se zastoupením obou stran na vysoké úrovni (velvyslanci, ministři a výše); (3) Seminář/ publikace (tj. Odborný formát. Technicky zaměřená menší konference/ seminář na úzce vymezené téma. V bezkontaktní podobě se jedná o práci na publikaci); (4) Uzavřený projekt (tj. dlouhodobá spolupráce dvou stejně zaměřených institucí bez konkrétně stanoveného tématu); (5) Studijní program (tj. programy magisterského nebo bakalářského studia a jejich součástí); (6) Výměna/ konzultace (tj. skupinové návštěvy skupin odborných pracovníků i jednotlivců); (7) Otevřený projekt (tj. projekt přístupný široké veřejnosti).
Forma (zjednodušeně)	Obecný formát výstupu projektu	Plný název/ popis projektu	(1) Bez čínské účasti; (2) Konference (3) Praktický seminář/ uzavřený projekt; (4) Studijní program/ výměna/ konzultace; (5) Otevřený projekt.
Interakce	Způsob, kterým němečtí a čínští účastníci projektů přicházejí do kontaktu	Plný název/ popis projektu/ zhodnocení výstupů	(1) Aktivní (tj. účastníci se setkají); (2) Pasivní (tj. bezkontaktní forma spolupráce); (3) Kombinace (tj. setkají se, ale převažuje bezkontaktní spolupráce).
Oborový přesah	Oborové zaměření vyplývající z profilu účastníků sekundárního tématu	Plný název/ právní oblast/ německý partner/ čínský partner	(1) Akademie (tj. technicistní/ akademický projekt); (2) Ekonomika; (3) Politika; (4) Kriminologie.
Téma	Hlavní tematické zařazení projektu.	Právní oblast, plný název/	(1) Obecné (tj. tématem spolupráce jako taková nebo právo obecně); (2) Správní právo; (3) Občanské a obchodní právo; (4) Hospodářské právo; (5) Pracovní a sociální

	Odpovídá 7 právním odvětvím, v nichž spolupráce probíhá (viz Úmluva), nadto jsou připojeny dvě další témata (obecné, státní právo)	popis	právo; (6) Ustanovení k prosazení vlády práva (tj. trestní právo hmotné); (7) Ustanovení k ochraně právoplatných práv občana (tj. trestní právo procesní a vymahatelnost práva na ochranu životního prostředí); (8) Ustanovení k boji proti korupci; (9) Státní právo (tj. výslovně zmíněna tematika státního nebo ústavního práva).
Téma (zjednodušeně)	Širší tematická oblast projektu	Právní oblast, plný název/ popis	(1) Obecné; (2) Stát (tj. správní právo/ ustanovení k prosazení vlády práva/ státní právo); (3) Hospodářství (tj. hospodářské právo/ ustanovení k boji proti korupci); (4) Občan (tj. Občanské a obchodní právo/ pracovní a sociální právo/ ustanovení k ochraně právoplatných práv občana).
Účastníci	Cílová skupina realizovaného projektu	Popis projektu/ německý partner/ čínský partner/ plný název	(1) Diplomaté (tj. nejvyšší státní úředníci (velvyslanci, ministři a výše); (2) Vysocí úředníci (tj. pracovníci centrálních a spolkových institucí, vysocí manažeři soukromých firem a nevládních organizací, členové vedení univerzit a nejvýznamnější akademici); (3) Nižší úředníci (tj. pracovníci provinčních a zemských institucí, řadoví pracovníci firem a nevládních organizací, administrativní a nižší odborní pracovníci univerzit (Ph.D. studenti)); (4) Studenti (tj. studenti bakalářského nebo magisterského studijního programu); (5) Široká veřejnost (tj. jakýkoliv občan SRN nebo ČLR).

Zdroj: vlastní.

Příloha č. 2: Počty realizovaných projektů, 2000-2009 (tabulka)

Dvouletý program	Před vznikem dialogu	Nové	Prodloužené	Celkem
2002-2003	15	2		17
2004-2005	6	6	11	23
2006-2007	1	5	20	26
2008-2009		5	26	31
Celkem	22	19		97 (66 do r. 2007)

Zdroj: Levyová (2), *Der Deutsch-Chinesische Rechtsstaatsdialog (...)*, 81.

Příloha č. 4: Přehled dvouletých programů spolupráce (tabulka)

	Období	Podpis
1. Dvouletý program	2002-2003	22.6.2001
2. Dvouletý program	2004-2005	1.12.2003
3. Dvouletý program	2006-2007	27.9.2005
4. Dvouletý program	2008-2009	22.4.2008
5. Tříletý program	2010-2012	16.11.2010

Zdroj: Levyová (2), *Der Deutsch-Chinesische Rechtsstaatsdialog (...)*, 69.